



ZIG

subotički dvotjednik

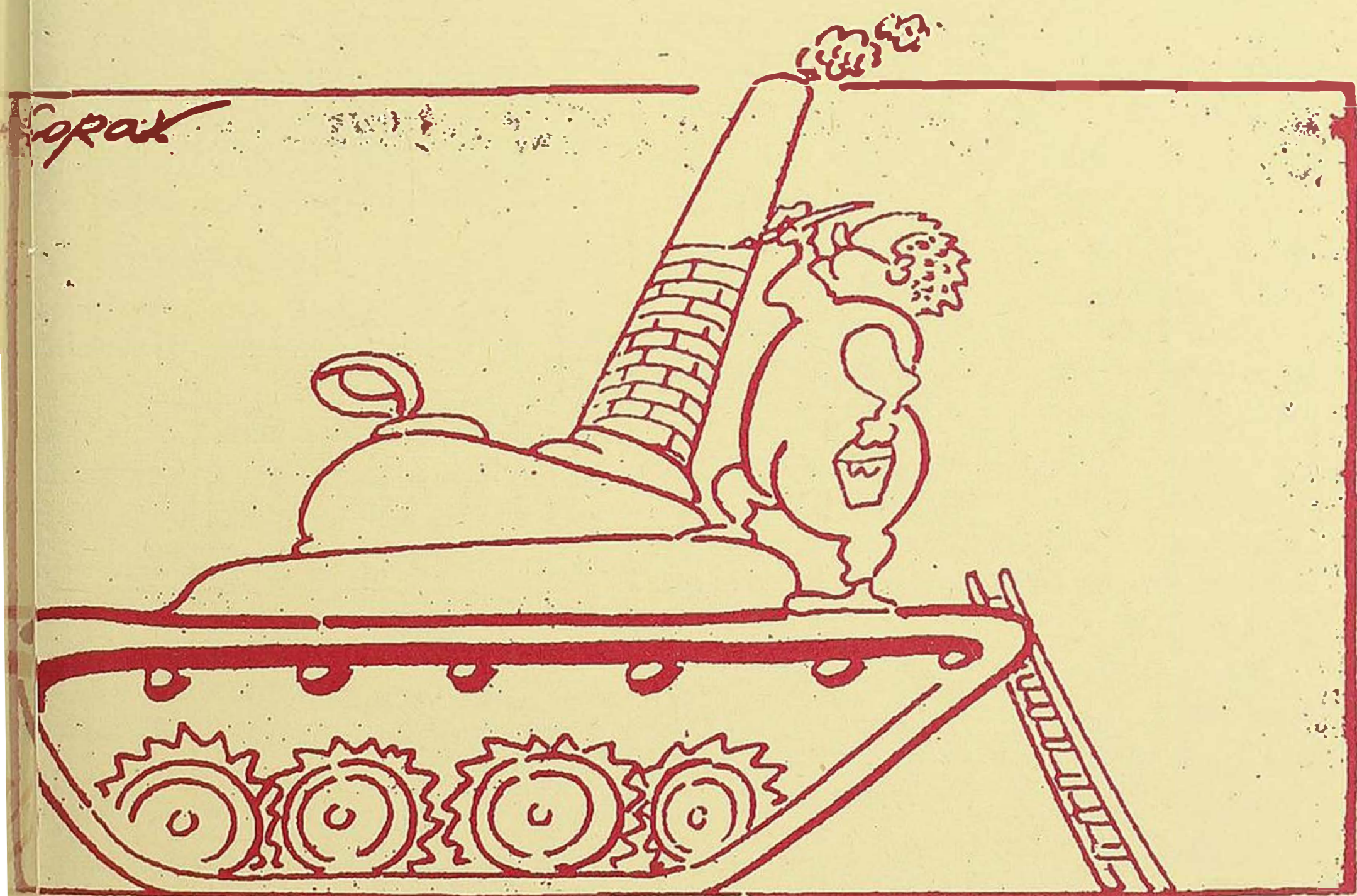
Godina II. • Broj 43 • 24. veljače 1996. • Cijena 2 dinar

korak u novi vek

100% - 50% = 104%

edna obična kalendarska činjenica, koja da bi se bez njihove najave i desila) dolazi o tekom, valjda, prirodnom redosljedu razvijati, poslužila je za slogan SPS-a: „Srbija

lo. To je krupan korak unazad kada znamo da mirotvorna politika SPS-a ne ovisi od 50 (niti od 80) nego od 104%. To gospodinu Dačiću nije jasno, pa je iz tih razloga jedan od novih kadrovskih kriterija bio mirovno opredjeljen-



Prenijeto iz „Naše Borbe”

100. – korak u novi vek”.
bruka je to koja bi se trebala odnositi i na svijet, ali se on za novo stoljeće ne priprema praznim parolama. Ovdje ona znači i tekva kakvo mišljenje vladajuća partija ima prema pučanstvu. Bez njihovog slogana ovaj narod podgrijan i sluden narod ne bi znao za XXI. stoljeće počinje 2000! Treba mu to objasniti do besvijesti iz večeri u večer kako je shvatio da je udarna vijest četiri godine prije 2000. „Isplata drugog dela decembar-kepenzija – sutra!” (pogledajte datum). A u vežu, „Struja poskupljuje 18,9%” (ever-est).
Istam se što nam se još treba dogoditi da nam od shvatio što nas je od Gazimestana do danas zadesilo? Istina, po izjavi gospodina Dačića, „za opći boljitak” promijenjeno je za 100% SPS kadrova. Osobno mislim – ma-

je. Upućuje li to da su smijenjeni kadrovi bili za ratnu opciju? Ima Ivica Dačić i politički gard kada najavu obilježavanja 9. ožujka komentira: „... da se veoma retko obeležavaju događaji koji su rušili grad i odneli dva života”. Čini mi se da Dačić nije čuo za Vukovar, Dubrovnik, Mostar, Sarajevo... i tisuće mrtvih i unesrećenih. I u pravu je g. Dačić kada veli: „Mladima mi nismo dali kamenje da ruše kao neke opozicione partije, jer kamenje služi da bi se nešto gradilo.” Tko bi to, nakon svega, rekao! I to u ime onih mladića kojima se namjesto kamenja i kruha na silu davalo oružje čime smo na koncu XX. stoljeća dovedeni u kameno doba.

Inače, XXI. stoljeće počinje 2001. bez obzira hoće li mirovine biti isplaćivane, tj. hoćemo li imati (makar i skuplje) struje!

Vojislav Sekelj

Trajni smještaj izbjeglica

Subotica ne daje podatke

Podatke iz „upitnika”, koje je stiglo na adresu općinske uprave 6. veljače, od republičkog Ministarstva za urbanizam i stambeno-komunalnu djelanost u dopisu od 6. veljače, općina Subotica neće poslati, mada je pismo sličnog sadržaja stiglo i na adresu Sjeverno-bačkog okruga. Radi se o slanju podataka o slobodnim lokacijama za izgradnju stambenog prostora za namjenu smještaja izbjeglica, o veličini površina obradivog zemljišta, o broju napuštenih ili praznih kuća kao i o mogućnostima njihovog otkupa, o broju autohtonog stanovništva i broju izbjeglica na teritoriju subotičke općine, o strukturi i privrednoj razvijenosti...

Iz ovoga dopisa se vidi, rekao je tim povodom gradonačelnik József Kasza, da Republika Srbija namjerava na ovo područje trajno naseliti izbjeglice (iako je do sada bilo uvjeravanja od strane nadležnih instanci da je njihov boravak i smještaj u Subotici samo privremenog karaktera), te da Srbija nema namjeru da radi na njihovom povratku u Republiku Hrvatsku. Umjesto slanja ovih podataka, istaknuo je Kasza, lokalna samouprava će i nadalje zahtijevati da se izbjeglicama omogući povratak kućama, a u slučaju da to nije moguće onda će tražiti da se oni upute u sredine s manjom gustom naseljenosti, i to van Vojvodine, u kojima neće postojati mogućnost narušavanja etničke strukture stanovništva.

Do srijede 21. veljače centralne vlasti iz Beograda, na ovakvo reagiranje vodećih ljudi lokalne samouprave, nisu se javno oglasile.

(t. ž.)

Kut

Božanstveni Rim

Već nekoliko brojeva unazad kut se „Žiga” posvećuje sramnoj činjenici koja kazuje da nam budućnost i red u domu određuju drugi. Na tome tragu smo, na žalost, i ovoga puta.

Kao što kaže i čuvena izreka da su svi putevi već poodavno usmjereni i vode k Rimu, i naši izabranici krenuše u Vječni grad. I ponovno na poziv drugih a radi vlastitog upristojenja. Nedorasli, mislili smo izigrati ih. Izigrati budućnost koju su nam strogo zacrtali. A oni, kao brižni oci ali i kao policajci, pozorno prate svaki naš daljnji smušeni korak. I prijete, ponovno, isključenjem iz kruga civilizacije. Dok mi i dalje svaki pomak u uvlačenju u taj primamljiv krug tumačimo kao rezultat vlastitih napora...

Međutim, to može biti utješna „istina” samo dok smo u stanju kolektivne zaslijepljenosti i mitskog razumijevanja stvarnosti. Tek kada se od toga otriježnimo spoznat ćemo da smo to, uvlačenje u krug civilizacijskih kretanja, mogli učiniti puno ranije i sami. Ali za to nikad ne bi trebalo biti kasno. Ali samo u slučaju kada se sami prizovemo pameti.

Tomislav Žigmanov

DVO/TV/JEDNIK

Na preliminarnim republikanskim izborima konvencijama, da 'prostite na izrazu, u vukojebinama tipa: Babina Greda ili Gadžin Han, bore se za nominaciju na izborima za predsjednika SAD u studenom '96, tj. protivnika Clintonu, ostarjeli senator Dole, biblijski konzervativac Buchanan i prebogat (što isto baš svi ne vole) izdavač Steve Forbes, koji troši vlastite milijune dolara u predizbornoj kampanji sa svim šansama da prođe kao teksaški milijarder Perot na prošlim izborima, tj. nula. Mislim da u ovakvoj konkurenciji Bill može mirno spavati ili, ako ga muči nesunica, svirati saxophone i to veliki tenor što inače sjajno čini, i da će više nevolje imati izvesti s bosanske scene svoje vojnike. Jer, ako u prvom činu puška visi na zidu u trećem mora opaliti, tako vele dramaturzi!

ŽIG

Strašno mi je žao jednog Stipe Šuvara koji sada i ovdje mora prodavati svoje novine „Hrvatska ljevica”, tobože i u Sloveniji i Makedoniji što čisto sumnjam da itko kupuje. Kao što je vidljivo, dopušteno mu je da piše i promovira svoje ideje o „ekološkom” socijalizmu itd., a dok je on, poduže, bio na vlasti a ja i mnogi drugi vredniji od mene, nismo mogli napisati niti pismo već jedino čitati nečije javno. Djeca su nam svršila škole „šugarice” s kojima se gotovo nitko ne može zaposliti, ali njegovi prijatelji Ristić i Šerbedžija, i još poneki naši bivši rukovodioci lokalni, bogme nisu loše prilazili, jer je bilo za njih i njihove projekte kao i doktorate love „k'o dreka” što bi rekli „purgeri”. A on je kao siromah bio naivan i nije vidio što će se dogoditi. Gdje je bio? Bio je po zadatku Partije i tako trla baba lan, šio mi ga Đura i uglavnom nije rekao popu pop a bobu bob, a baš je mogao i imao prilike! Valjda nije smio od Mire, mislim njegove supruge, zaboraviti da u Imotskom prosjaci i sinovi vele ženi: „Muči, silo nečista!”

ŽIG

Em kineska četvrt u Beogradu, em kineska Nova godina 19. veljače, i to još u znaku

štakora. E sad za ono prvo znam da sam negda gledao film toga naziva s Jackom Nicholsonom, svjetskim „stars” No. 1 za mene, koji je kao otkrio nekakvu mafiju u gradskoj upravi Los Angelesa koja drži u rukama svu pitku vodu kao svoj biznis. Tko će kontrolirati Chinatown u Beogradu nemam niti pojma, al' da će prije biti riječ o „šljivoviskiju” i pljugi to sam siguran, „jel voda je ono što se kupamo” kako reče jedan junak iz krimića. Glede rođenih, 1924., 1936., 1948., 1960. i 1972. tj. „štakora” za koje kažu da su spremni na sve, horoskopdžije tvrde kako će im ove godine ići sve kao po loju, napose u „biznisu”. Nadam se da još uvijek preferirate proslavu Nove godine po gregorijanskom kalendaru i to po našim četvrtima ili kvartovima, pa kakvi su takvi su i kad se zovu npr. Kerska mlaka!

ŽIG

Dok pišem ove redove svjetski prvak u šahu Gari Kasparov vodi ogorčeni boj na 64 polja protivu mega-kompjutora nazvanog „Deep Blue” iliti „modri” za nagradu od 400.000 USA dolara, onomu tko pobijedi u šest partija. Trenutačno stanje je 1:1 i naravno navijam za čovjeka, što mi ovaj puta nije teško jer inače mi je Garik simpa zbog svojih svjetonazora i procjene pozicija i izvan šaha. Nikada nisam bio za Anatolija „Tolju” Karpova, ne zato što je postao član SPS već što je bio predsjednik Komsomola! U dobro obaviještenim krugovima u Beogradu se priča da general Mladić također po cijeli dan igra šah negdje u dubokom protuatomskom skloništu ili već što je to u Han Pijesku koje je započeo graditi još kralj Aleksandar a valda nastavio Tito i JNA. A tko mu je s druge strane računara, prepuštam vama na pogađanje. Inače, prvi računar iz 1946., „lampaški” zvao se ENIAK, i imao je 30 tona. Nebo je tako daleko, a Haag je sve bliži i bliži.

Na posljednjim vijestima, Kasparov je pobijedio stroj s 4:2 i tako je čovjek trijumfirao, a o čovječnosti neka razmišljaju ovi drugi!

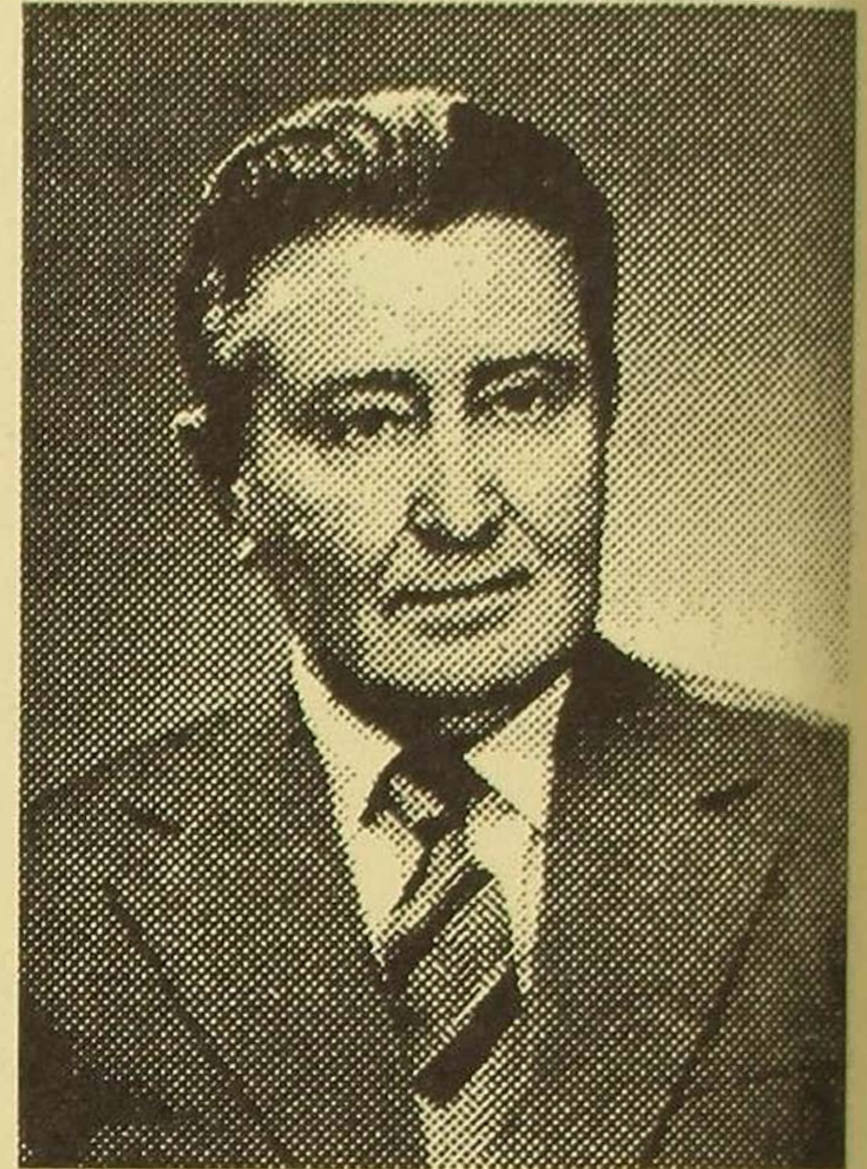
Milivoj Prčić

In memoriam

Beno Cvijanov

6. ožujka 1913. – 11. veljače 1996.

Ove sumorne i hladne nedjelje 11. veljače otišao je zauvijek, bez pozdrava, jedan od veterana – velikana naše „Bačke”. Nema više čika Bene. Njega, koji je postao legenda naše nogometa između dva rata i koji je odgojio mnoge generacije mladih nogometaša, pamti gledatelji, prijatelji, nogometaši – njegovi učenici, a i protivnici kao jednog od najprimjernih sportista koji je svojim stavom kako prema sportu tako prema radnom mjestu obvezama i ljudima s kojima je dolazio u kontakt, postao „gospodin sportaš”.



Tih, blag, umjeren ali i tvrd i oštar prema protivniku, čika Beno je bio rijedak sportista koji u svojoj karijeri nikada nije bio opomenu ili kažnjen. Takvog ga mnogi drže u sjećanju svih sedamdesetak godina i, nadam se, da će ga se još dugo sjećati mnoge generacije nogometaša „Bačke” i brojna publika, poštovatelj svog doživotnog počasnog člana.

I kao početnik, atletičar po namjeri, nogometaš po uvjerenju, Beno Cvijanov je bio jedan od najvećih entuzijasta „Bačke”. Rat je prekinuo njegovu sportsku karijeru a teret godina njegovu radnu sposobnost. Neka mu je laka ova crna bačka zemlja, koju se preselio kod njegovih dragih „bačkih sta”: Čiče, Netoja, Moce, Pište, Uje i ostalih

Lj. Vujković L.

In memoriam

o. Efrem (Stjepan) Kujundžić

(17. siječnja 1915. – 10. veljače 1996.)

Pater Efrem rodio se 17. siječnja 1915. godine u Verušiću kod Subotice. Gimnaziju je pohađao u Varaždinu i Zagrebu. Studij teologije završio je u Zagrebu 1938. godine. Za svećenika je zaređen 7. kolovoza 1938. na Trsatu, u svetištu Gospe Trsatske. Na zagrebačkom sveučilištu završio je i studij filozofije, te je bio dugogodišnji profesor fizike i matematike u franjevačkoj gimnaziji u Varaždinu i Zagrebu. 1971. godine imenovan je dušobrižnikom hrvatskih radnika u Beču, a kasnije i naddušobrižnikom hrvatskih radnika u Austriji. Od 1971-1984. godine bio je voditelj Hrvatske katoličke misije u Beču. Tijekom svojega 25-godišnjeg djelovanja među Hrvatima u Beču, bio je vjeroučitelj, neumorni ispovjednik i omiljeni propovjednik. Svojom nesebičnošću i predanim radom ostavio je duboke tragove uzornog svećenika i zauzetog pastoralnog djelatnika. Svojim je savjetima pomagao mnogim obiteljima, te je uživao ugled i poštovanje ne samo kod svih Hrvata u Beču nego i na čitavom području Bečke Nadbiskupije, tako da je 1980. godine od bečkog nadbiskupa, kardinala Franza Königa imenovan i duhovnim savjetnikom pri Bečkoj Nadbiskupiji. Iako je bio u poodmakloj životnoj dobi i narušenog zdravlja, do posljednjih dana svoga života bio je aktivno prisutan u životu naše misije.

Otac Efrem je sahranjen 20. veljače na zagrebačkom groblju Mirogoj. Sahrana je predvodio uzoriti Franjo kardinal Kuharić, dok se u ime Subotičke biskupije na grobu od pokojnika oprostio vlč. Andrija Kopilović.

Žig broj 43

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo”

Adresa uredništva: Subotica

Preradovićeva 4

Telefon: (024) 22-927

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merković, Ivan

Rudinski, Nela Skenderović, Dragan

Vidaković i Tomislav Žigmanov

Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus”, Subotica

List je registriran kod

Ministarstva za informiranje
Republike Srbije pod brojem 1620 od

25. travnja 1994. godine

„Žig” izlazi svake druge subote

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Ma da vam kažem?

Probudi se, Hipokrate

Grad nam je ovih dana obogaćen za još jednu odnu specijalističku ordinaciju. Uz postoznornazne specijalističke ambulante i klinike i sveopšte prakse, građani će lakše doći do pregleda, leka i, uopšte, bićemo malo bolji.

Ma Bogu što je tako.

U buduću, valjda, manje gužvi u našoj bolnici i manje pritužbi na lekare. Mi, naravno, na lekare koji rade u bolnici, a ne na lekare koji rade u privatnim ordinacijama, ambulantama, klinikama i poliklinikama. Kod drugih pacijenti nemaju razloga za pritužbe, jer se njima postupa krajnje pažljivo i predusretivo. Sve kod tih lekara može i za sve imaju vremena, za razliku od njihovih kolega koji rade u bolnici.

Uvijek lekari i na pravom mestu. Nije važno što rade od supruga, tašte, stričeva, kumova ili poznanika. Važno je da svoj posao obavljaju časno i na najbolji mogući način. U skladu sa etikom, poverljivošću i moralom. Na kraju krajeva, u skladu sa Hipokratovom zakletvom.

U skladu sa zakonom, inače, ne brani da lekari rade istovremeno u državnoj i privatnoj firmi, a sve ono što nije dozvoljeno – dozvoljeno je. Dakle, dozvoljeno je da lekari rade podne radi u bolnici, a popodne, što će reći u svoje slobodno vreme, u privatnoj firmi. Kod nas, međim, takvih slučajeva nema. Neće ljudi da im se pripiše kako su, eto, pacijentu koji je došao u bolnicu u ordinaciju, predložili da dođe u bolnicu, da im se radi nalaze a potom da ih identifikuje i lekove im da, i, dabome, dobro naplati u privatnoj firmi. U skladu sa dostojanstvom su iznad toga, jer na kraju krajeva je naša Gradska bolnica servis pojedinih lekara koji su na dve stolice.

Ki se u ovom slučaju **decidirano** takvih lekara zasad nema. U našem gradu ima samo lekara u Gradskoj bolnici koji su plaćeni i koji se zlopatе sa savešću da li im se, eto, od ponekad da nešto odrade u privatnoj ambulanti kako bi mogli dostojnije živeti. Ali, sad se čuje priče o zloupotrebama stvaraju bojazni među njima pa se oni radije mire s činjenicom da žive na nižem standardu nego da pacijentu, naime, kažu u bolnici kako bi bilo dobro da dođe u bolnicu popodne, u privatnu ordinaciju, gde ima više vremena, a i „sasvim novi aparat“ za pregled i davanje tableta.

U skladu sa tim koje se ovih dana šire o pojedincima i o privatnim lekarskim ordinacijama obične su besmislenosti koje zlonamernici lansiraju „baš u ovom trenutku – ekonomsko-političkom“ trenutku kada se priprema privatizaciju, a sve to ne radimo bez računa i uz male i velike zloupotrebe.

U skladu sa tim uspešno koračamo ka nekim pravilima zapadne civilizacije i u lečenju. Tamo će vam biti lakše doći do lekara i istovremeno u državnoj i privatnoj ambulanti malo morgen. Ali, naši „društveno-ekonomski i socijalni uslovi“ su nešto drugačiji pa mi to ne možemo dozvoliti. Za sada, koliko mi je poznato, u ovoj stvari dozvoljavamo, ali naši lekari to ne mogu.

Probudio se u njima Hipokrata, pa trči iz bolnice u privatnu ordinaciju i obratno. Uostalom, je li baš načelo velikog Helena da „lekar stoji, priroda leči“.

A baš načelo je „ko umije, njemu dvije“.

Milenko Popadić

Kolonizacija Vojvodine dobija zamah Trajno naseljavanje izbjeglica

Tijekom petogodišnjeg rata na tlu bivše Jugoslavije došlo je u Srbiju preko pola milijuna izbjeglica, a pri tom ni republika, ni savezna država nemaju razradenu zvaničnu politiku u povodu rješavanja njihove sudbine, čak ni nakon „navale“ do koje je došlo padom tzv. Republike Srpske Krajine. Postoje stožeri i povjereništa koja rješavaju nagomilane probleme ad hoc. U tome sudjeluju i neki ministri ili neka ministarstva, direktno ili putem okružnih načelnika. Među sudionicima su i razne humanitarne i kvazihumanitarne organizacije, općinske samouprave, poduzeća i ustanove, pa i ratni profiteri. Ovo je samo djelomična slika totalnog kaosa, a učinak je – na žalost izbjeglica, i svijetu nas – znatno slabiji nego što bi mogao biti, kada bi postojala jasna politika i organizirana skrb.

Ako analiziramo neke pojave, možemo zaključiti da se ipak nazire neka neslužbena politika. Naime, nikakvi organi ili službe ne bi mogle sudjelovati u raznoraznim oblicima „zbrinjavanja“ izbjeglica. Počev od toga da su na stotine tisuća Muslimana otjerani od strane paravojnih jedinica i regularnih armija propuštenih kroz Srbiju, dobili „crveni pasoš“ kako bi otišli u svijet u okviru velikog etničkog čišćenja, elegantnog, bez logora s bodljikavom žicom i bez krematorija.

Ni u kakvom društvenom sustavu, pa ni u ovom kaotičnom, ne može se desiti bez blagonaklonosti vladajućih krugova da se otjeraju iz svojih domova u Srijemu ili Bačkoj Hrvati i Mađari pod direktnim pritiskom (atentati i siledžijstvo) ili indirektnim metodama etničkog čišćenja. O ovim izbjeglicama nitko od gore navedenih čimbenika nije vodilo brigu, pa su time potpomogli njihovo iseljenje.

Nije bilo nikakvih znaničnih stavova ni u svezi dolaska posljednjeg vala od dvjesto tisuća izbjeglica, ali je jasno da oni nisu mogli ući u Srbiju, a da zvanični krugovi nisu dali suglasnost. Nakon pojedinačnih istupanja raznih srbijanskih dužnosnika sada, nakon opetovanog ministarskog poziva općinama da pruže određene podatke, sudjeluju u trajnom naseljavanju i integraciji izbjeglica. Svima nam je jasno da kolonizacija Vojvodine, peta po redu od nastanka Jugoslavije, dobija novi zamah i blagoslov vladajućih krugova.

Ministarstvo građevina Republike Srbije dostavilo je 7. veljače pismo predsjednicima

općina mimo djelovodnog protokola. Odnosno, umjesto broja dopisa upisana je riječ „službeno“. U njemu se umoljavaju predsjednici da, u okviru priprema izrade Programa za trajno naseljavanje i integraciju izbjeglica (onih koji se izjasne za trajan ostatak), u roku od pet dana dostave doljepotpisanom ministru podatke o raspoloživim kapacitetima kako za naseljavanje, tako i za mogućnost samostalnog privređivanja izbjeglica. Podaci trebaju obuhvatiti moguće lokacije za izgradnju naselja, podatke o zemljištu, zatim o mogućnosti otkupa praznih, napuštenih (!?) kuća, kao i o privrednoj razvijenosti i nezaposlenosti, pa i o izbjegličkim obiteljima. Kao biser u svemu ovome treba dodati još i broj, starosnu, spolnu, nacionalnu i kvalifikacijsku strukturu lokalnog stanovništva!

Sve ovose radi unatoč tomu što se u višenacionalnoj okolini, prema određenim međunarodnim dokumentima, ne smije nasilno mijenjati sastav pučanstva i što su neke interesne organizacije vojvođanskih nacionalnih manjina već nekoliko puta energično zahtijevale poštovanje ovih principa. Njihovo protivljenje se ne temelji na odbijanju zajedničkog življenja s drugim narodima, nego su prinudeni odbiti pokušaje narušavanja etničke strukture, jer od toga ovisi i dodjela nekih manjinskih – inače općeljudskih – prava.

Ovaj novi nalog je naišao na negodovanje manjinskih organizacija i općinskih samouprava u Bačkoj, što je po nekim listovima znak nečovječnosti. Takvi kritizeri su ispustili iz vida da je nečovječnost bilo uvlačenje sadašnjih izbjeglica i drugih naroda u rat zbog nekih imperijalnih snova, pa ih dovesti u ovu situaciju, a nas na rub propasti. Pokorno javljamo, da kod nas nema nestašice radne snage u poljoprivredi, jer nam je tehnologija takva (dok nas potpuno ne upropasti ovaj društveni sustav) da u toj grani gospodarstva imamo tehnološki višak, a druge grane rade s tridesetak posto kapaciteta a radnici su na prinudnom dopustu. Ovdje vlada grabež, bijeda, nemaština i besperspektivnost. Najbolje je svima – nama i izbjeglicama – da se oni vrte svojim domovima, na svoja imanja i da suprotno nacističkoj propagandi njihovih vođa dokažu da mogu živjeti u miru sa svojim nekadašnjim komšijama, ako treba i kao nacionalne manjine.

István Valihora

Razgovor s gradonačelnikom Osijeka Obnova suradnje dva grada

U petak 16. veljače, prigodom posjeta Pečuhu, gradonačelnik Subotice József Kasza susreo se s osječkim gradonačelnikom dr. Zlatkom Kramarićem, i tim povodom razgovarao o mogućnostima nastavka prekinute suradnje ova dva bratska grada.

– Pošto zategnutosti između ove dvije države lagano popuštaju, dogovorili smo se da postupno, korak po korak, radimo na uspostavi prekinute suradnje, i to za sada na planu kulture. Ovom sam mu prilikom uputio poziv da posjeti Suboticu, koji bi trebao biti u toku trećeg mjeseca, kada bi se vodili konkretniji razgovori o ovome pitanju – rekao je gradonačelnik Kasza.

(lj. k.)

Političko – klinička logodijareja

U broju 7 (198) „Dana” od 14. veljače, reagirajući na „Pogrešna tumačenja inicijative za formiranje HNV”, objavio se g. Zlatko Šram tekstom „Konceptualna konfuzija”. Tom se prigodom skromno predstavio kao demistifikator, politički psihoanalitičar, istraživač nacionalne svijesti mladeži i odraslih, klinički slikar i dijagnostičar, politički teoretičar totalitarnog opredjeljenja, neshvaćeni savjetnik rukovodstva DSHV, inzultant i sociolog.

Pored svih obveza, dužnosti, ciljeva i radnih zadataka, g. Šram stigne nešto i pročitati. No, spriječen obvezama, dužnostima, ciljevima i radnim zadacima, štovani gospodin površno čita ili ne razumije što čita. Stoga moram ponoviti i objasniti ono što sam napisao u tekstu „Pogrešno tumačenje inicijative za formiranje HNV”, a ne ono što bi g. Šram volio da sam napisao.

Autor „Konceptualne konfuzije” se složio s mojom tvrdnjom da Hrvati u Jugoslaviji nisu partijska skupina, ili ne shvaća zašto to uopće potenciram. Odgovor je prost. U svojoj ogradi od „Inicijative za formiranje Hrvatskog narodnog vijeća”, čelnici DSHV tvrde da će stranka sama raditi na osnivanju Vijeća, sukladno odluci od 6. ožujka 1994. Da podsjetim, u toj odluci među ostalim stoji da će u HNV moći ući samo oni koji prihvaćaju Program i Statut DSHV. Nije li to dokaz da vodeći ljudi DSHV smatraju Hrvatima samo članove i simpatizere svoje partije?

Glede rješavanja problema Hrvata u SRJ, ja sam napisao slijedeće: „Vjerujem da se ukupni problemi hrvatske zajednice ne mogu rješavati u okviru bilo koje stranke, pokreta ili institucije”, iz čega je g. Šram citirajući, izbacio riječ ukupni, što cijeloj rečenici daje posve drugačiji smisao. Držim da stranke moraju raditi svoj posao (borba za ostvarivanje programskih ciljeva kroz borbu za vlast), kulturne institucije ostvarivati kulturnu politiku, a ne da se svi bave svime i svačime. S druge strane, formiranjem Vijeća, u koje bi ušli predstavnici hrvatske stranke i Hrvata iz drugih partija, te predstavnici hrvatskih institucija ali i Hrvati koji su u nehrvatskim institucijama, omogućilo bi se respektabilnije zastupanje hrvatskih interesa, makar zbog širine temelja. Vjerojatno se g. Šram niti sada neće složiti sa mnom jer poručuje da Hrvati „svoju nacionalnu artikulaciju moraju ostvariti kroz djelovanje nacionalne političke stranke”. Zaključak slijedi: Hrvati su jedan jedinstveni narod, jedan narod ima jednu partiju, partija ima svoga vođu (a vođa ima svoga savjetnika). Limitiran političkim monolizima i rudimentarnim kolektivizmom, g. Šram čitajući dalje tekst ne zamjećuje da su članovi IO HNV: predsjednik mladeži DSHV, jedan od čelnika LSDV, te dopredsjednik podružnice NSS – tri čovjeka, a ne jedan. No, možda sukladno svojim videnjem Hrvata u Jugoslaviji, g. Šram drži da oni moraju biti jedan jedinstveni organizam (vjerojatno nekakav anti-pod Kerberu – jedna glava sa tri tijela). Time g. Šram potvrđuje svoj vulgarni psihologistički ali i intencijalističko-dijalektičko-materijalistički odbojan stav spram degutantnoj mu samosvijesti pojedinca, fenomenologiji i građanskom liberalizmu.

Rečenicu „želimo razviti partnerski odnos sa ljudima koji sebe iskreno smatraju samo Bunjevcima i Šokcima, ponajprije radi očuvanja i njegovanja ikavice, autentičnog hrvatskog narodnog govora”, g. Šram tumači kao da sam napisao da želimo biti pokrovitelji a ne suradnici sa Bunjevcima i Šokcima u onome što nam je nesporno zajedničko, a to je jezik. Što taj jezik Bunjevci po pravu svoje slobodne volje smatraju isključivo bunjevačkim, nadam se da meni ne oduzima pravo da jezik kojim sam progovorio smatram hrvatskim narodnim govorom, osobito što ikavicom, kao narodnim jezikom, govori najviše Hrvata (Slavonija, Baranja, Dalmacija, Hercegovina, Bosna, Lika, Primorje, Istra).

Nadalje, već pomenuti gospodin izričito naređuje da „ne smijemo dirati 'Jugoslaveni' hrvatskog porijekla, jer su oni priznati kao posebna nacija”, kao da sam ja tvrdio suprotno. Znači li to što su zasebna „nacija”, da ne možemo surađivati u stvarima od obostranog interesa? Sudeći po Šramovom načinu razmišljanja upravo je tako: Hrvati su Hrvati, Bunjevci su Bunjevci, Jugoslaveni su Jugoslaveni, Srbi su naravno Srbi, a i Mađari su samo Mađari – svi su posebni jedinstveni nacionalni organizmi i što se imaju oni međusobno dogovarati, sem ako to vode ne odobre?

Moje protivljenje demokratskom centralizmu i isticanje da se „ne želimo okupiti kao radnici, seljaci i 'poštena inteligencija’”, protumačeno je kao „primitivni antikomunizam i antimarksizam”. Pošto u inkriminiranom „pogrešnom tumačenju...” koristim termin „ne želimo” a ne „ne smijemo”, može se zaključiti da sam akomunist (političko uvjerenje), a ne antikomunist (političko djelovanje). Budući da komunizam spada u red Šramu tako dragih totalitarnih ideologija, on drukčije mišljenje smatra otvorenom antikomunističkom provokacijom. Uzgred, ne cinkari li time g. Šram nekoga i to u zemlji sa zavidnom komunističkom tradicijom?

Kad smo već kod cinkarenja, doista sam se trudio u inkriminiranom tekstu pronaći mjesto gdje „otkucavam” vlastima hrvatske političke kulturne institucije (još jedno Šramovo podmetanje), ali bezuspješno.

To što ističem neophodnost pregovora i suradnje s vlastima, autor „Konceptualne konfuzije” naziva dodvorivanjem, ali nam, vjerojatno dobro upućen, unaprijed poručuje da nećemo biti objeručke dočekani radi općenja u zagrljaju. Ponovit ću još jedanput: pregovarat ćemo i s vlastima ali i s opozicijom, te sa svim relevantnim faktorima. Općenje u zagrljaju prepuštamo zainteresiranima.

Gospodin Šram naziva „Inicijativne hrvatske vijećnike” vanzemaljcima, premda nam se čini, s obzirom na iznimno uljudan a nadasve dobrohotan ton njegovog teksta, da bi nas radije vidio pod zemljom. Moram priznati da od toga vidim samo jednu goru kaznu, da nas nakon političko-kliničkog dijagnosticiranja g. Šram u novoj ulozi političkog psihoterapeuta zatvori u svoju psihopolitikantsku karantenu.

Kalman Kuntić

Drugi pišu

„Konceptualna konfuzija

Posljednjih dana u javnosti su se pojavile id njihove razrade o potrebi formiranja Hrvatskog narodnog vijeća. U tom smislu, iako iz štampe samo, već postoji i Inicijativni odbor, čija dela tumačenja neophodnosti postojanja i ciljeva HNV povod su mog reagiranja i potrebe da u jav demistifikujem zagovornike tih ideja.

Podimo redom! Kuntić tumači da Inicijativni odbor HNV smatra da hrvatski narod u Jugoslaviji nije ni partijska ni folklorna skupina tase prot hrvatske zajednice u Jugoslaviji ne mogu riješiti u okviru bilo koje stranke, pokreta ili kulturne institucije.

Istina je da hrvatski narod nije „partijska skupina” (ne znam odakle to „hrvatskim vijećnicima”), ali je zato, „skupina” koja ima odn mora imati svoju nacionalnu političku artikulaciju kroz djelovanje nacionalne političke stranke (Manimo se mi, kao što smo mogli vidjeti u posljednjih nekoliko godina, narodne pametne govore političke mudrosti.) Istina je da hrvatski narod nije „folklorna skupina”, ali je zato „skupina” sa svojim etnološkim posebnostima koja valja njegovati kroz postojeće kulturne institucije. Kada bi „hrvatski vijećnici” bili dosljedni svojoj političkoj „logici” onda bi trebali smatrati kako hrvatski narod nije ni „crkvena skupina”, ni „robovo-novčana skupina”.

Dosljedno logici na osnovu koje se „institivni hrvatski vijećnici” najvjerojatnije ne mogu kritički osvrnuti na djelovanje postojećih hrvatskih i kulturnih institucija, ispada da prot hrvatske zajednice trebaju rješavati vanzemaljske probleme u jednom zrakopraznom prostoru, jer, kao u „tumačenju” stoji, problemi hrvatske zajednice se ne mogu rješavati u okviru bilo koje stranke, pokreta ili kulturne institucije. „Vijećnici” ne priznaju mogućnost rješavanja hrvatske nacionalnog pitanja ovdje na Zemlji u okviru postojećih kulturnih institucija. Drugim riječima Hrvate treba spasiti od njihovih ovozemaljskih i kulturnih institucija, a nosioc samosteljke misije je naravno IO HNV. Svojevremeno sam rukovodstvu DSHV-a skrenuo pažnju na ideja o stvaranju HNV-a politički nerealan nema ni geografskih, političkih i kulturnih pretpostavki za njenu realizaciju, i da se politički graniči sa nekom vrstom političke utopije. Formiranjem HNV-a smatram da bi bili stvoreni uvjeti za razvodnjavanje pitanja političkog formiranja. HNV bi u tom kontekstu bio suprotna struktura koja bi lebdjela u po-nedefiniranom prostoru.

Vrhunac političkog licemjerja očituje u tvrdnji „inicijativnih hrvatskih vijećnika” da su nacionalni problemi Hrvata ne rješavaju ni u jednom protiv već postojećih hrvatskih organizacija niti njihovim dijeljenjem. Pa, zar ne bi bilo logično da su „vijećnici” apsolutno protiv postojećih hrvatskih institucija budući da smatraju da se hrvatsko pitanje ne može rješavati u okviru bilo koje stranke, pokreta ili kulturne institucije. Nije mi nikako jasno kako „vijećnici” istovremeno mogu nijekati mogućnost bavljenja rješavanjem hrvatskog nacionalnog pitanja uobičajenih i u svijetu prihvaćenih obrazaca političkih i kulturnih institucija i ujedno imati negativan stav spram tih istih institucija uvidajući ovu logičku političku kontroverzu „inicijativni vijećnici” istovremeno upadaju u jedan apstraktni političko metafizički unizam, u političko licemjerje i demagogiju. I kao i svi politički „spasioci” i „mesije”.

Kao krunski dokaz političkog „plurizmiteta” prisutnog u IO HNV „vijećnicima” služilo je i stvo predsjednika mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. On je naime član, navodi Kuntić, najužeg rukovodstva Lige hrvatskih demokrata Vojvodine te dopredsjednik podružnice Narodne seljačke stranke. Pošto je ovaj argument za dokazivanje političkog „relativizma” unutar IO HNV samo govori o tome su kod „vijećnika” itekako prisutni simptomi zofrenije odnosno simptomi jednog ozbiljnog političkog duševnog oboljenja.

"Vijećnici" buduće Hrvatsko narodno vijeće politički nazivaju krovnom organizacijom Hrvatske u Jugoslaviji koji svoj rad neće zasnivati na partijskoj disciplini ili, kao što kažu, na daj Bože "demokratskom centralizmu". Ta na šta će ličiti ta "krovna organizacija" u kojoj neće biti nikakve političke discipline? Bit će to sasvim sigurno "konstrukcija" bez ikakvih čvrsti temelja koje će biti prostorije "anarhističko" debatnog kluba.

Veći politički "biser" IO HNV sastoji se u ovoj rečenici: "Želimo razviti partnerske odnose sa ljudima koje sebe iskreno smatraju samo Bunjevci i Šokcima, ponajprije radi očuvanja i njegovanja ikavice, autentičnog hrvatskog govora" da čovjeku mozak stane kada pročita ovu rečenicu odnosno političku programsku poruku. Gospodo "vijećnici", na osnovu mojih dosadašnjih političko psiholoških istraživanja nacionalni svijesti omladine i odraslih ustanovio sam da ti ispitanici koji su se nacionalno izjasnili samo kao Bunjevci jedostavno ne žele imati nikakve veze sa hrvatstvom, a vi ih uvjeravate da govore "čistim" hrvatskim jezikom. Dakle, vi im imputirate nešto što oni uopće ne prihvataju. Zar ih na ovaj način mislite uvjeriti da su oni dio hrvatskog naroda? Isto tako, kako smislite "dirati" u Jugoslavene hrvatskog porijekla to su oni priznati kao nacija i sebe smatraju posebnom nacijom? Gospodo, obuzima me jeza od vaše političke naivnosti i infantilnosti.

"Vijećnici" u svojoj programskoj orijentaciji upadljivo naglašavaju potrebu za suradnjom sa državnim vlastima. Nitko politički pametan neće nijekati potrebu komunikacije između državnih i nacionalno manjinskih političkih institucija. Međutim, "hrvatski vijećnici" na ne baš tako suptilan način žele postojeće hrvatske političke i kulturne institucije prikazati kao državni nelojalne organizacije koje se samo maltene nisu preorile u antidržavne organizacije. Nije mi samo koga to "vijećnici" žele diskreditirati jedne, a kome se žele dodvoriti s druge strane. Zar "vijećnici" zaista misle da država smatra kako su hrvatske postojeće političke i kulturne institucije antidržavne i, kako se nedavno obično kaže, nekooperativne i jedino čeka da se pojavi neka lojalna hrvatska "krovna konstrukcija" koju će objeručke jedni dočekati, zagrliti i s njima općiti?

Kada bih ukratko morao dati političku sliku o "inicijativnih hrvatskih vijećnika" na osnovu Kuntićeve "tumačenja" programskih orijentacija IO HNV-a, onda bih svoje nalaze sazeo u slijedećoj rečenici: "Pa se o skupini ljudi koji uslijed svojih nacionalno političkih frustracija upadaju u zante apstraktnog individualizma, političkog infantilnog anarhizma, primitivnog antikomunizma i antimarksizma, političke metafizike i političkog mesijanstva. Upravo zbog navedenih političko psiholoških simptoma Kuntićeve tekst kao i ideja o Hrvatskoj narodnom vijeću je paradigma jedne totalne nacionalno političke dezorganizacije i konceptualne konfuzije.

Zlatko Šram

„Dani“ 14. veljače 1996.

Deklaracija SPO o autonomiji Vojvodine

Gde je sada Vojvodina? Živa nam je umorena, al' umreti ona neće... Iako stare više od jednog veka i sročene onda kad se tadašnje srpsko vojvodstvo svom snagom odupiralo nasrtajima Austrougarske monarhije na svoju teško izbornu autonomiju, ove reči, i danas, odslikavaju položaj u kome je Vojvodina.

Na sramotu sadašnje vlasti u Beogradu, Vojvodina je svedena na duhovnu provinciju i ogramno imanje pod prinudnom upravom, čijim se prihodima, uglavnom, održava policijski i partijski aparat prinudnih upravnika i obezbeđuje sirotinjski socijalni mir u Srbiji. Ekonomsko, kulturno i opšte pljačkanje i ponižavanje Vojvodine i Vojvodana naraslo je toliko da prerasta u otvoreni i opravdani gnev i Srba i Mađara i Rumuna i Slovaka i svih ostalih.

Mnoge političke stranke zahtevaju razne oblike autonomije, od teritorijalno-personalne autonomije pojedinih etničkih grupa, pa do najšire teritorijalne autonomije cele Vojvodine, koja bi trebalo da postane federalna jedinica u okviru Srbije.

Sadašnja vlast u Beogradu je u gaženju Vojvodine otišla toliko daleko da upravo vojvodanski Srbi prednjače u zahtevima za najradikalnijom autonomijom koja se graniči sa otcepljenjem od Srbije.

Srpski pokret obnove je za ekonomsku, političku, teritorijalnu, kulturnu i etničku samosvojnost Vojvodine, koja će i ekonomski i politički i teritorijalno i kulturno i etnički biti neraskidivi deo Srbije. SPO je za decentralizaciju sistema vlasti u Srbiji. Mi smo za najšire oblike ekonomske autonomije regiona, kao i opština unutar regiona. Samo zemlje sa totalitarnim režimima nastoje da iz jednog centra, čak iz jedne kancelarije, diriguju svim tokovima u državi. Upravo je to slučaj sa današnjom Srbijom. Od projekta po kome ključari i delioci svega moraju biti u Beogradu, jer je to, tobože, u interesu državnog jedinstva, stiglo se do žalosne stvarnosti da je sva Srbija, a ne samo Vojvodina, postala svojina šefa države i njemu slepo odanih ministara i nadzornika nad poretom klanovskih pljački, policijskog terora, ideološkog jadnoumlja, nemoralna i bezakonja.

SPO smatra da su prava etničkih manjina ogledalo većinskog naroda. Ako se etničkim manjinama uskraćuju građanska, nacionalna, verska i kulturna prava, onda srpski narod, kao većinski, sramoti sebe i pred svetom i pred sobom. Upravo zbog ovakvog našeg stava, mi nismo ni za teritorijalne ni za političke ili kulturne pregrade između Srba i drugih naroda u Vojvodini. Naš generalni stav o visokom stepenu autonomije regiona i opština u Srbiji znači, sam po sebi, da će ta lokalna samouprava biti i mađarska samouprava u onim regionima i opštinama u kojima su Mađari u većini. Ovo se odnosi i na Rumune, Slovake, Rusine i ostale. Ako bi pripadnici nacionalnih manjina u Vojvodini imali pravo na svoju samoupravu i nacionalnu autonomnost samo tamo gde su većinski živalj, onda bi se u podređenom položaju našli pripadnici na-

cionalnih manjina u mestima u kojima nisu većinsko stanovništvo.

Tradicionalni vojvodanski regioni su Srem, Banat i Bačka. Visoki stepen lokalne samouprave opština u okviru regija i Pokrajinska skupština Vojvodine, kao krov iznad lokalne i regionalne uprave, politički je, ekonomski, i kulturni program za Vojvodinu koji zastupa SPO. Mi smo za to da Pokrajinska skupština, Vlada i ostali organi uređuju sve osnovne privredne, kulturne i pravosudne tokove u Vojvodini, uz jedino ograničenje da se odlukama lokalnih, regionalnih i pokrajinskih organa ne dovodi u sumnju ni teritorijalni ni ustavni suverenitet Srbije.

Bez obzira na važeći izborni zakon u Srbiji i Jugoslaviji, predstavnici nacionalnih manjina, srazmerno njihovoj brojnosti, moraju biti zastupljeni u pokrajinskom, republičkom i saveznom parlamentu. Pokrajinska skupština je mesto u kome se uređuju prava nacionalnih manjina, uz obavezno poštovanje vrhunskih evropskih standarda. Pokrajinska skupština takođe mora dobiti pravo pune zakonodavne inicijative i na republičkom i na saveznom parlamentu. Svaki zakonski predlog Pokrajinske skupštine mora biti, po hitnom postupku, razmotren na sednici republičkog, odnosno saveznog parlamenta.

Teritorijalna i politička autonomija Vojvodine ne može biti istog stepena kao i autonomija Kosova i Metohije, iz prostog razloga što su Srbi većinski narod u Vojvodini.

Nacističko-fašistički slogani o etničkoj i kulturno čistoj srpskoj Vojvodini koji su tokom poslednjih nekoliko godina podsticani od sadašnjeg režima u Beogradu, nasilna iseljavanja nesrba, nekažnjeno psovanje narodnih poslanika mađarske nacionalnosti u parlamentu Srbije i niz drugih sličnih sramotnih napada, predstavlja tešku mrlju na savesti srpskog naroda, bez obzira na činjenicu da ogromna većina Srba nije podržala i ne podržava te akte obeshrabljene vlasti i njenih izvršilaca.

Uredena po načelima ove Deklaracije SPO, Vojvodina bi krenula stazom ubrzanog ekonomskog, kulturnog, demokratskog i svekolikog preporoda. Takva Vojvodina bi postala i lokomotiva evropskog preobražaja i uzleta čitave Srbije.

Predsedništvo SPO,

potpredsednik Okružnog odbora SPO

Đuro Vučelić



ELEKTRO-MIX

INSTALACIJE
EL. UREĐAJI
APARATI ZA
DOMAĆINSTVO

Tel: 024 / 35-174

Sonja Marinkovića 31

MIX
SUBOTICA

Rózsa Rehák Pósa, predsjednica Fondacije „László Rehák”

NASTAVAK TRADICIJE SKRBI O UČENICIMA● **Žao mi je djece koja gube nit sa svojim maternjim jezikom** ● **Ne iznevjeravaju ovaj grad intelektualci, nego obratno**

„U novinarstvu je najlakše pisati istinu, a najteže je u to uvjeriti čitatelje”, kaže naša sugovornica **Rózsa Rehák Pósa**, koja se novinarstvom profesionalno bavila preko četrdeset godina, a piše i danas. Trudila se da u svojoj dugogodišnjoj novinarskoj praksi piše istinu o ljudima, stvarima i pojavama, na što je i danas s pravom ponosna.

Poznati je kulturni djelatnik i dosljedni borac za prava nacionalnih manjina. Ideja da od svoje kuće napravi Dom za srednjoškolske učenike vrijedna je pozornosti.

Što u sebi sadrži ideja osnutka Fondacije „Dr. László Rehák”, tj. otvorenje Doma za srednjoškolce?

R. R.: Ova pobuda ili ideja za mene ima emotivnu i racionalnu dimenziju. Emotivna je sadržana u činjenici da sam kao novinar veoma dobro upoznala mađarski živalj u dijaspori, osobito onaj u južnom Banatu. Početkom šezdesetih godina, kao dopisnica jednog lista koji više ne izlazi, pored novinarskog rada usput sam obilazila i neke općine preko Dunava. Taj svijet je sasvim drugačiji, u odnosu na bačvanski. Imala sam sreće da su me prihvatili. Naime, u tim krajevima godišnje samo su se jednom ili dva puta pojavljivali novinari iz Novoga Sada, a mi smo o njima manje znali nego o Papuanima. Na mapi sam tražila gdje se nalazi mjesto Kovin, pa sela Sokrenovac, Ivanovo i druga; nisam znala da je u sred Deliblatske pješčare mjesto Sušara itd. Slušala sam dosta o nastanku tih mjesta poslije povlačenja Turaka; o tome otkuda potiču, kako žive sa susjedima Rusinima, Slovacima, Srbima i Hrvatima u Starčevu.

Čudno je to podneblje, ali je ogromna naša nebriga prema tim vrijednim i čestitim ljudima. Veoma sam mnogo o tomu pisala, a time i zainteresirala druge listove. Nakon mojih tekstova, rađale su se monografije, knjige reportaža i sl. Stvorilo se neraskidivo prijateljstvo između moje obitelji i tih naselja. Žao mi je te djece koja se, nakon ukidanja gimnazije u Pančevu (postojala je četiri godine na mađarskom jeziku), više nemaju gdje školovati, učiti i recitirati pjesme Petőfija, Adya, Attile i drugih pjesnika, te na taj način praktički gube bitnu nit sa svojim maternjim jezikom i kulturom. Postaju polupismeni, poluobrazovani sa zbunjenim i poremećenim osjećanjima i malim znanjem o vlastitom nacionalnom identitetu.

Usmjeravanje nadarenosti

Što učiniti danas?

R. R.: Danas nema nikakve nade da se južno od Zrenjanina i Sombora otvori neka srednja škola na mađarskom jeziku. Istina, postoji nešto Novom Sadu i Somboru, ali je to nedovoljno.

Od emotivne, prešla sam na racionalnu dimenziju zbog toga što se, u ovom osiromašenom i ojađenom društvu, jedina prilika, barem na srednjoškolskoj razini, učenja na maternjem jeziku nalazi u šest subotičkih srednjih škola. Ili da se odovud putuje u

Bačku Topolu i Kanjižu u dvije poljoprivredne srednje škole. U našem domu prioritet će imati djeca za pedagoške struke, koja će se vratiti u svoje mjesto nakog završetka školovanja. Smatram sporednim pitanjem hoće li se sva djeca vratiti ili ne, ali ćemo s roditeljima zaključiti takav ugovor.

Kako ste registrirani?

R. R.: Nismo registrirani kao obrazovna već kao ustanova koja će pružati internatski smještaj. U slobodnom vremenu nastojat ćemo im pružiti sve blagodeti Subotice: teatar, književne večeri, muzičke i likovne priredbe, galerije, muzej, organizirali bismo izlete i sl. Želimo da iz ove sredine ponesu što više doživljaja i da nakon povratka u svoju sredinu to prenesu tamo, te da usmjerimo njihovu nadarenost na najbolji mogući



Rózsa Rehák Pósa

način.

Je li ovakvih ustanova bilo u Subotici i ranije?

R. R.: Za divno čudo ovo će biti četvrta takva institucija. Naime, pored internata obitelji Balázs Piri na E-5 putu (zgrada više ne postoji), postojao je dječji internat oca Ferenc Bognera, te jedan koji je vodio gospodin po imenu János Janosik. Jedna kolegica iz „Magyar Szóa” to će uskoro obraditi. Sve to govori da su se već i tada brinuli o siromašnoj i nadarenoj djeci. Stoga je ovo nastavak tradicije, i meni je drago što upravo ja to čineći doprinosim uveličavanju humanitarne vrijednosti grada. Nadam se da neću s ovakvim pothvatom biti i posljednja. Sličan primjer mogli bi slijediti i drugi, poglavito Hrvati!

Kada planirate da taj Dom zaživi?

R. R.: Planiramo da otvorenje bude 1. rujna. Predradnje su u tijeku. Upućen je prvi Proglas svim prijateljima vojvođanskih Mađara i svim Vojvođanima koji žive i rade u inozemstvu. Za sada, u ovoj bijedi, ne možemo dobiti ni sa koje strane 80.000 maraka, koliko je potrebno za adaptaciju zgrade, pa je ovo jedan od načina, da putem sponzora i donatora, bar djelomice pokrijemo troškove. Ostaje i dug prema nasljednicima, jer djeca pokojnog profesora ne žele pristupiti Fondaciji nego traže adekvatno obeštećenje.

Kakav je odnos općine prema Fondaciji?

R. R.: Općina je moj prijedlog prihvatila, pristupila je Fondaciji kao suosnivač. Vodila brigu o svim pravno-administrativnim stvarima. Nadam se da ozbiljnijih problema početka radova neće biti. Svakako, ovo ovisi i od Fondacije u Mađarskoj i naših ljudi koji tamo žive.

I knjižnica na poklon

Vaše osobno mjesto ili buduća uloga u Domu?

R. R.: Nastojat ću da djeca svladaju svoj maternji jezik i jezik sredine, a da studiraju nastavu u zemlji, a ne da postanemo odskočna daska za inozemstvo. No, njihove izričite želje nećemo sputavati.

Ja ću biti, prema važećim zakonima, direktor Fondacije i internata skupa s još četiri osobe, dok će ostale četiri imenovati općina kao suosnivač. S moje strane, zahtijevam da kadar dolazi iz mjesta otkuda djeca dolaze na školovanje.

Imate izuzetno bogatu i vrijednu knjižnicu. Ostaje li pri Fondaciji?

R. R.: Samo moje knjige ostaju, jer sam muševljeve još ranije poklonila gradu. To su stručne i znanstvene knjige, koje neće biti potrebne djeci. Posjedovali smo oko 8.000 knjiga. Vjerojatno će grad te knjige dati Hungarološkom institutu, čiji je osnivač bio dr. László Rehák. Posebno bih Vas molila da objavimo i to zašto dom nosi njegovo ime. To nije moj prijedlog; to je prijedlog njegovih štovatelja i učenika. On je osnovao prije 20 godina jedan časopis u Subotici i 20 godina ga uređivao. Osnivač je i pomenuti Institut; mnogo je uradio na fakultetima višim školama u Subotici, te u Novom Sadu kako bi studenti mogli učiti što više predmeta na svom maternjem jeziku. Uz stjecanje što više znanja, on je smatrao da je maternji jezik najvažniji za njegovanje i očuvanje nacionalnog bića, te da škole nisu institucije jezika već za stjecanje znanja.

Poznati ste kulturni poslenik, što biste mogli reći o kulturi grada danas?

R. R.: Teško je današnjicu mjeriti uspoređivati s onim što je bilo prije 10 godina. U gradu se mnogo toga događa. Ima mnogo samostalnih ideja i inicijativa, u pogledu kvalitete kulturni život nam ozbiljno zamro. Nalazim da nisu uvijek svi ljudi na važnim mjestima, te da se intelektualni potencijal neznalački koristi. Zato sam sistem vrijednosti je pomjeren, čime je poremećen, pa akcenti nisu stavljeni na prve vrijednosti, a ljudi se međusobno uvažavaju. Sve to dovodi do povlačenja zatvaranja intelektualaca u same sebe. U ovom mišljenju ne iznevjeravaju ovaj grad intelektualci, nego obratno. Pojedine sfere kulture se privatiziraju, a to uvijek vodi ćorsokak i vladavinu monotonije i osredrnosti. Kao da nema pravog kvasca. Ulažu ogromni napor oko kazališta, glazbene života... No, plodovi su za sada skromni.

li tomu uzrok stranačko nedefiniran-
e kulture problematike grada?

R.: Ne. Prije svega ne želim kulturu
gleati kroz stranačku prizmu. One kulturu
maju pospješivati, a stvar je kulturnog
racika da se bave kulturom.

teškim vremenima, koja su nadamo
se ta nas, Subotica je uspjela sačuvati
set. Što dalje?

R.: Smatam da ćemo u tome uspjeti i
gal; te razvijati kulturu, osobito ako se
Vojvodini vrati njena autonomija i povije-
ni pravno, a unutar nje treba omogućiti
ake autonomije koje će čuvati osobenost
vaze nacije. To je bogatstvo Vojvodine i
nja prepoznatljiva oznaka, s čime se tre-
balo ponositi. Ne ostvari li se to, proces
ptudne asimilacije nacionalnih manjina će
e brzati, a protiv toga sam. Kulturna au-
tomija recimo, živjeti će i djelovati preko
svak institucija, koje ne idu na uštrb dru-
go. Svaki nacionalni kolektivitet ponajbolje
znšto mu treba i što mu odgovara, ne da
neko drugi kaže što i čim i kako će se baviti
sobm.

Vojislav Sekelj

onferencija za tisak OO RDSV

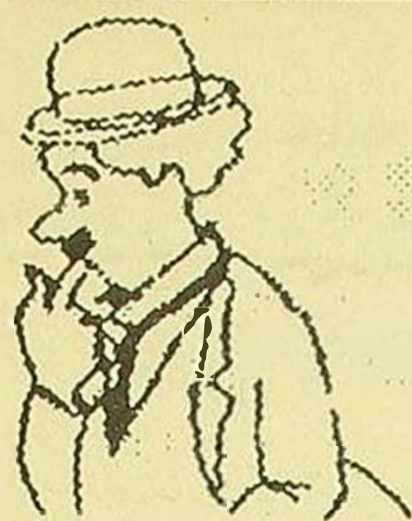
Najava koalicije centra

a velike probleme, prije svega financijske,
koje, izvjesno je, pratiti proljetnu sjetvu, upozor-
no: glasnogovornik OO RDSV János Brenner
na sedmoj konferenciji za tisak, uz iznošenje
uspjeha s makinacijama koje su se pojavile u
sve s izvozom pšenice, o čemu su i pisali pojedini
listi. Naime, zna se da samo nekoliko „podob-
nih vrški imaju monopol nad izvozom žita, a time
na profitom jer se ono na inozemnom tržištu
proje po tri puta višoj cijeni od one koju je dobio
zenoradnik. O tim problemima jedino je iz vla-
dajće partije „našao za shodno” nešto reći Boško
Peršević, predsjednik PO SPS i predsjednik
Izviog odbora Vojvodine, u vidu obećanja da će
selji moći dobiti za potrebe proljetne sjetve 10%
jeftiniju naftu. Tu je, međutim, činjenicu opovrgao
republicki premijer Mirko Marjanović, izjavivši da
cijena od 2,5 dinara za litru nafte nije skupa, te da
je ia dovoljno na svim benzinskim crpkama.
„Pceno bi bilo da država, koja je ostvarila trostru-
koću cenu za pšenicu, da seljacima bar 10 para
po logramu, koje najviše njima i pripadaju” re-
kace Brenner.

a je financijska situacija u poljoprivredi oz-
bilji, dodao je, govori i podatak da su poljopri-
vredi proizvođači poskupjeli u protekloj godini za
sani 1,4%, dok su cijene potrebnih industrijskih
komponentata za proizvodnju povećani za čak
114%! No, ni to za Peroševića nije problem jer
posiji novoformirani agrarni budžet od 1 mili-
jard dinara kojim će se kreditirati proizvodnja.
Ali tvrdnji Brennera, samo za sjetvu šećerne
reppotrebno je 300 milijuna, za suncokret 200,
a za ostalo industrijsko bilje 250 milijuna, što
zna da će ostati iz budžeta nekih 250 milijuna
koje će biti dovoljni da pokriju potrebe drugih
graj poljoprivrede.

n je, sa stajališta svoje stranke, pozdravio
Dokaraciju SPO-a o Vojvodini, dodavši da se
im stvaraju uvjeti za tješnju suradnju s „naj-
jeće opozicionom strankom”, te najavio mo-
uč koaliciju demokratskog centra koju bi činili
R, IV, LSV, GSS, NSS, Mićunovićev DC, „a ako
bi ovom bloku priključio i SPO, onda bi to bio
jed: vrlo jak koalicioni blok” zaključio je na
kra Brenner.

(t. ž.)



Iz penzionerske beležnice Bar da je video Honolulu...

Umro, tu blizu nas,
jedan čovek. Jedan
„naš stariji su-
građanin”, kako nas
penzionere (uljudno)
zovu naši novinari. Nije proživio ni pro-
sečan ljudski vek, mada mu je penzija bila
prosečna. Izgleda, to nema veze jedno sa
drugim.

Četrdeset je godina vredno i savesno ra-
dio svoj poslić. Onda, penzija. Onda (tek)
neka boleština. Malo teža. Ima nade, govo-
rili su mu lekari, pod uslovom da uredno
uzima propisane lekove. Nije ih uopšte uzi-
mao. Zašto? Posle ćemo videti.

Dok je bio živ, rođaci mu nikad nisu dola-
zili. Sada jesu. Svi. Jer, oni sada nisu bili samo
obični rođaci, oni su sada bili i mogući nasled-
nici. Okupili se, podsećali sebe (i druge) na
stepen svog srodstva sa pokojnikom, i –
njuškali po kući. Nigde ništa vredno, kad...
ispod jastuka, veliki, izlizani, nabrekli –
budelar! Zasvetlele oči naslednicima. Pa da,
reče neko, živeo je sam, nije pio, nije pušio,
štedeo čovek, nije k'o mi... I otvore budelar, a
u njemu: poveliki, podebeli svežanj – recepta-
ta! Lekarskih. Neiskorišćenih.

Da, neiskorišćenih. Jer, „naš stariji su-
građanin”, kad bi platio sve ono što svako,
svakog meseca mora da plati, morao je
(nešto) i da jede. Jer, i penzioneri jedu. A
lekovi, oni koji (danas) moraju da se plate,

skupi, preskupi. Rodaka u inostranstvu nije
imao, osim ovih ovde, već pomenutih.

Uzaludno je naš pokojnik (dok još nije bio
pokojnik) podsećao nadležne da je četrdeset
godina uredno uplaćivao u Zdravstveni fond.
Uzaludno je isticao (ponosno) kako je za tih
četrdeset godina na bolovanju bio svega 3 (tri)
dana. I to onda kad je uganuo nogu. A nogu je
uganuo još neke davne godine, kad su ih iz firme
poveli (poterali) na doček Štafete, a on se okliz-
nuo na stepenicama, jer, žurio se da bude u
prvim redovima. Uzaludno ih je molio i kumio
da štrbnu malo ionog „njegovog” Fonda, jer, eto,
on može da jede (samo) hleba i luka, al' oni neka
bar doplate za lekove, jer bez lekova...

Jok, rekli su mu, to sa lekovima iz Fonda
(danas) je drugačije, ne vredi više, gde on
uopšte živi! I onda ga je... strefilo.

Jedan njegov rođak - naslednik (inače,
službenik Turist-biroa) precizno je
izračunao: novčana vrednost lekova u nei-
skorišćenim lekarskim receptima, bila je
jednaka vrednosti (koštanja) puta za Hono-
lulu, i natrag. Nažalost, nije izračunao koli-
ko je vredeo njegov uplaćeni doprinos u
Zdravstveni fond za četrdeset godina, tj.
koliko bi puta s tim novcem mogao da obiđe
i vidi (ceo) svet. I Honolulu...

Marko Subotički

P. S.

U Fondu, naravno, nije bilo novaca ni za
troškove sahrane. Rođaci su „potovali”. Al',

Pravnički kutak

Abolicija, amnestija ili pomilovanje

Posljednjih su tjedana i mjeseci često pri-
sutni pojmovi abolicije, amnestije i pomilo-
vanja. Novinari ko novinari pišu svašta, a
laicima je ostalo nejasno je li general Trifun-
ović aboliran, amnestiran ili pomilovan; hoće li
„dezerteri” sa „višemjesečnih vojnih vježbi”
(srbijsko-crnogorski eufemizam za ono što
je u Europi najčešće znano kao Rat za jugo-
slavensku baštinu odn. naslijeđe) biti abolira-
ni, amnestirani ili pomilovani itd. itd.

Što, dakle, znače ovi pojmovi?

Amnestija (grč. amnestija = zabranjivan-
je) je akt kojim se **poimenično neodređenom
broju osuđenih osoba** dodjeljuje potpuno ili
djelomično oslobođenje od izvršenja kazne
(dakle, nakon izrečene osude, a prije njenog
izvršenja ili tijekom njenog izvršenja) ili zam-
jena blažom kaznom. Amnestija je u na-
dležnosti savezne i republičke **skupštine**, kom
prilikom se donosi poseban zakon.

Pomilovanje (od: podati milost) je, u biti,
isto što i amnestija, ali se ono odnosi uvijek
na **poimence određene osuđene osobe**. Pra-

vo pomilovanja pripada saveznom ili repu-
bličkom **predsjedniku**, koji o tome donese
poseban akt.

Abolicija (lat. abolitio = uništenje, ukidan-
je) je oslobođenje od kaznenog (krivičnog)
gonjenja, što znači da se aboliranim licima
kazna ne može niti izreći. Dakle, u pitanju su
još pravomoćne **neosuđene osobe**. Abolicija
se može odnositi na **poimence određene oso-
be** ili i na **neodređeni broj osoba**, te je, s
obzirom na to, u nadležnosti odgovarajućeg
parlamenta ili predsjednika.

Teorijski opisana tri akta državne „milo-
sti” odnosno „zaborava” se u praksi ne po-
javljaju u čistim oblicima već u kombinaciji,
čemu je najbolji primjer državni prijedlog o
onih 12.000 i nekoliko stotina točno
određenih osoba. Je li takvo kombiniranje u
ovom našem slučaju posljedica svjesne
zbrke, nemarnosti, skrivanje pravoga broja
onih koji nisu htjeli sudjelovati u Ratu u
kojem nije sudjelovala njihova država – dru-
gom zgodom!

J. Š.

Gemini-commerce

UBOTICA, Lenjinov park 1/II, Telefoni: 51-093, 52-087

Fotokopir aparati, pisaće mašine, registar kase, telefax aparati,
telefoni, toneri, developeri, komplet pribora, boje za umnožavanje,
matrice, telefax rolne, ading rolne, fotokopir papir, berox, bankpost,
kompjuterski papir, trake za pisaće mašine i štampače svih vrsta

Slaven Bačić: „Povelje slobodnih kraljevskih gradova... (I.)

Društvene reforme Marije Terezije i Josipa II

Pod uticajem izmenjenih društvenih odnosa i novih državno-pravnih koncepcija u Zapadnoj Evropi, postepeno i sa izvesnim zakašnjenjem, došlo je do odgovarajućih promena i u habzburškim zemljama. Nakon proterivanja Turaka (u ratovima okončanim mirovnim ugovorima u Sremskim Karlovcima 1699., Požarevcu 1718. i Beogradu 1736. godine), dolazi do jačanja centralne vlasti bečkih careva na račun partikularističkih snaga. Apsolutičke tendencije, započete od strane Leopolda I (rođen 1640., vladao 1657 – 1705, rimsko – nemački car od 1658.) i nastavljene za Josipa I (Joseph, 1678/1705 – 1711) i Karla III (kao rimsko – nemački car Karlo VI, 1685/1711 – 1740), doživele su procvat za vladavine Marije Terezije (Marija Theresia, 1717/1740 – 1780) i vrhunac sa najvećim prosvetiteljskim apsolutistom, Josipom II (1741/1780 – 1790, rimsko – nemački car od 1765.). Tako je u XVIII stoleću habzburška država postepeno gubila staleški karakter i dobijala fizionomiju moderne apsolutističke monarhije.

Reforme koje su zahvaljujući vojnim uspesima sprovodili Leopold I, Josip I i Karlo VI u vojnoj organizaciji, finansijama i poreskom sistemu, kao i uvođenje merkantilističkih principa u privrednu politiku imalo je za cilj vojno, političko i ekonomsko jačanje države Habzburgovaca, znatno oslabljene posle Tridesetogodišnjeg rata (1618-1648). U skladu sa ovim promenama došlo je i do reorganizacije državne uprave i osnivanja brojnih centralnih državnih organa. Ovakve težnje su, prirodno, izazvale protivljenje plemstva u svim habzburškim zemljama, ali sa nejednakim uspehom. Najodlučniji otpor su pružili mađarski magnati budući da su ugarske zemlje u okviru habzburške države još od 1526. godine zadržale poseban državno-pravni položaj (zasebno kraljevstvo) i vrlo značajnu stalešku autonomiju.

Marija Terezija je uspešno nastavila ranije započete procese i, preko svojih znamenitih saradnika (najpoznatiji su svakako grof Friedrich Wilhelm Haugwits, grof – kasnije knez – Wenzel Anton Asebius Kaunitz-Rietberg, baron Joseph Sothenfels i Gerhard van Swieten), energično sprovodila reforme u mnogim oblastima društvenog i državnog života. Potaknuta borbom protiv svog najvećeg i doživotnog neprijatelja, pruskog kralja Fridricha II Velikog (Friedrich II. der Grobe, 1712/1740-1786), ona je pomoću svestranih reformi definitivno učvrstila državno jedinstvo. (...)

Ono što je bitno u pedesetogodišnjem terezijanskom i jozefinskom dobu, jeste opšti duh promena i nezaustavljivi hod novih društvenih odnosa (u Ugarskoj možda ne toliko neposredno vodljiv), koji su ostavili trajan trag u daljem životu svih habzburških zemalja, pa tako i ugarskih. Reforme Marije Terezije i Josipa II su značile početak savremenog društvenog i privrednog razvoja i davanja moderne državne forme jednoj srednjovekovnoj baroknoj civilizaciji.

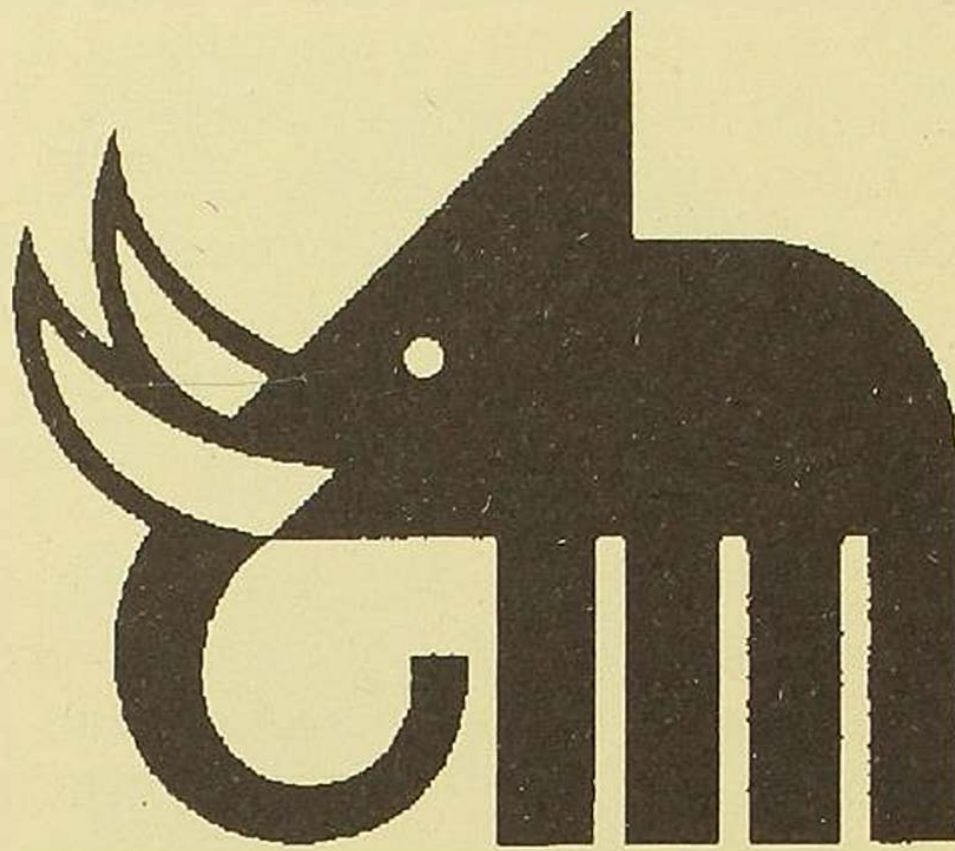
(nastavit će se)

Priče o gradu.

O gradu i o volovima.

Mislim da nema Subotičana koji nije čuo izjavu nekog bivšeg „važnog čoveka“ grada, koji reče „dok je Nas, biće i volova“ (znam sada negodujete da nisam baš doslovce citirao, ali u glavi mi se mota jedan skorašnji vic, u kojem izvesni gospodin javlja kući: ženo ja sam prodao zemlju, a ti vidi šta ćeš sa stokom. Zato, uverenja sam, da u ovom slučaju nema potrebe spominjati ni nacije, ni folklorne skupine).

Pitate se koje veze imaju volovi i grad? Mnogo. Volovi, krave, steone junice i junad imaju izuzetnu zaslugu da naš grad izgleda onako, kako ga danas vidimo. Da se vratimo malo unazad u istoriju. Jedan od prvih popisa koji je vršen 1748. godine u Szent Ma-



riji, (grad Zabadka je dobio to ime sa privilegijama od Marije Terezije 1743.) izuzetnu pažnju poklanja volovima, u zaglavlju popisne liste, iza imena glave porodice i broja članova obitelji, treća stavka je broj volova, pa slede konji i krave muzare. Ovo uopšte nije ni čudo, jer glavni izvozni artikl Ugarske iz tog doba, bili su volovi, a drugi proizvod vino. (O vinu ćemo jednom drugom prilikom da „divanimo“). Iz spomenutog popisa vidimo da je retka kuća u gradu, gde nema bar par volova i nekoliko krava. To znači, da su ljudi tog doba svaki dan pili mleko, jeli sir, imali su mesa na trpezi. (Koja porodica može obezbediti danas te uslove?) Po tom popisu građani raspolažu sa više od 4500 komada goveda. Ta brojka do kraja idućeg veka narasla je na više od 50.000 komada, i to tako da grad u svojinu ima dvadesepethiljada grla goveda, podeljeno u osam krda (csordi) koji leti teraju se na gradske pašnjake, a isti broj goveda u privatnom vlasništvu izlazi, takođe, na te pašnja-

ke. (upoređenja radi danas u celoj Vojvodini ima nešto više od 200.000 hiljada grla goveda.) Čorde su terane sa jednog pašnjaka na drugi, te staze za gonjenje zvale su se progoni, ili progonji. Tako i dan danas postoji deo gradske okoline, koji se zovu prvi, drugi itd. progon. Grad je imao i svog plaćenog čovaka, glavnog čobana, koji je nosio zvučni naziv „nadzornik javnih pašnjaka“. I posle povlačenja nove državne granice, i promene države grad je i te kako vodio brigu o volovima. Tako Gradsko poglavarstvo donosi odluku 5. maja 1921 godine: „Varoška čorda će se isterati na običan način 17. maja, posle Duhova, na gradske pašnjake na Bukvač-u.“ Te godine se desio i jedan nemili događaj, o kojem je izvešten Gradski senat. Izvestioc, gospodin Franjo Bogdanov, gradski veterinar; koji kaže, da se gradski bik „Lacika“ razbolio se od zarazne bolesti, pa je Senat doneo odluku da isti prekine sa opasivanjem krava. (O daljnjoj sudbini „Lacike“ ne znamo ništa, možda je lečen, možda je ubijen.) Iz te godine imamo još jedan izveštaj, koji kaže da je „organizovana razbojnička četa preterala preko demarkacione linije 46 goveda...većina goveda je povraćana, ali manji deo u međuvremenu je upotrebljeno, te nije se moglo upotrebiti“. Ala su se razbojnici najeli paprikaša, gulaša i pečene govedine. Od ovog događaja amerikanci bi napravili bar tri „kaubojska filma“ koje bi prodavali po celom svetu. (Ako bi korektno preveli ime „cowboy“ to bi bio „kravar“).

Onako usput, („anpasan“) te iste godine grad je prodao i Grčkoj vladi, za potrebe njihove vojske 2.000 konja, za 2.000 dinara po komadu. Danas u celoj Vojvodini imamo petnaesthiljada konja. O konjima zasad toliko.

Pitam se, gde je nestala gradska čorda, gde su nestali konji. Ko ih je „upotrebio“, te se ne mogu više upotrebiti. Zamislite, da Grad, ili opština ima u vlasništvu krdo od 25.000 komada goveda. Pada mi na um čudna ideja, možda bi trebali podići spomenik u centru svim nepoznatim „Lacikama“ i „Belkama“. Oni su garantovano više uradili za ovaj grad, za ovo podneblje, nego neki srednjovekovni plaćenici. Ali šta ćete, izgleda da naše društvo više ceni one koji ruše, od onih koji grade. Nažalost i ovo je sastavni deo mozaika, priče o gradu.

P.S. Da nema Mirka Grlice, kustosa Gradskog muzeja, i ova priča bi bila siromašnija za podatke iz 1921 godine.

Szabó Zsombor arhitekta.

PRVI BAL GRAFIČARA SUBOTICE

Subotica ima bogatu grafičku istoriju i jedan je od najvećih i najpoznatijih centara u zemlji. Ranije u gradu je postojalo strukovno udruženje i održavala se zabava na dar. Gutenberga. Od povratka gos. Blaška Gabrića iz Kanade, znači već punih 16. god. zabave se ne održavaju. Osećajući potrebu za jednim ovakvim druženjem, nalazeći da su decembar i januar za njih izuzetno naporni meseci Blaško Gabrić, vlasnik štamparije „Globus“ prihvatio se i uspešno organizovao prvi bal grafičara Subotice. Bal je održan u Domu Vojske Jugoslavije 17. februara. Od preko 1000 grafičkih radnika, 220 gostiju na Balu su u ugodnoj atmosferi i uz plesni orkestar „Mozaik“ iz Subotice proveli nezaboravno večer. Želja gostiju je da ovaj bal postane tradicionalan, i poručuju onima koji nisu došli da mogu da žale, ali imaju šanse da se zajedno provede nagodinu. Blaško to obećava. Pripreme su uveliko počele pošto je za ovaj bal bilo malo vremena, kaže pola u šali a pola ozbiljno gos. Blaško Gabrić.

Tuga nad kamenom knjigom predaka

Subotička groblja i nadgrobni spomenici

Bajsko groblje (III)

Bajskom groblju dalo bi se i više kazirati od ovih malo ispisanih redaka. Ono je u najgospodskije groblje ovog grada u koje su sahranjene mnoge znamenite ličnosti iz prošlosti koje su uticale na kulturu, umjetnost, ekonomski napredak i posebno vođenje politike Subotice. Na žalost, jedva da i ima aleju zaslužnih imena..., ali to je uvek i pitanje historijskog retka. Kada je prešao sa one strane šan-
RAD MRTVIH jedva da je na počet-
samnaestog veka imao 0, 6 hektara.
Danas mu je površina 19 hektara, od čega
„katolički” deo 7,63 i „gradski deo” 11,
7. Iako najelitnije, nije preporučljivo za
teret kišnih dana njime hodati u posetu
voja pokojnima jer mu za gotovo protekla
vijekova nisu sve staze popločane!

Dakle, vratimo se KAMENOJ KNJIZI
PREDAKA.

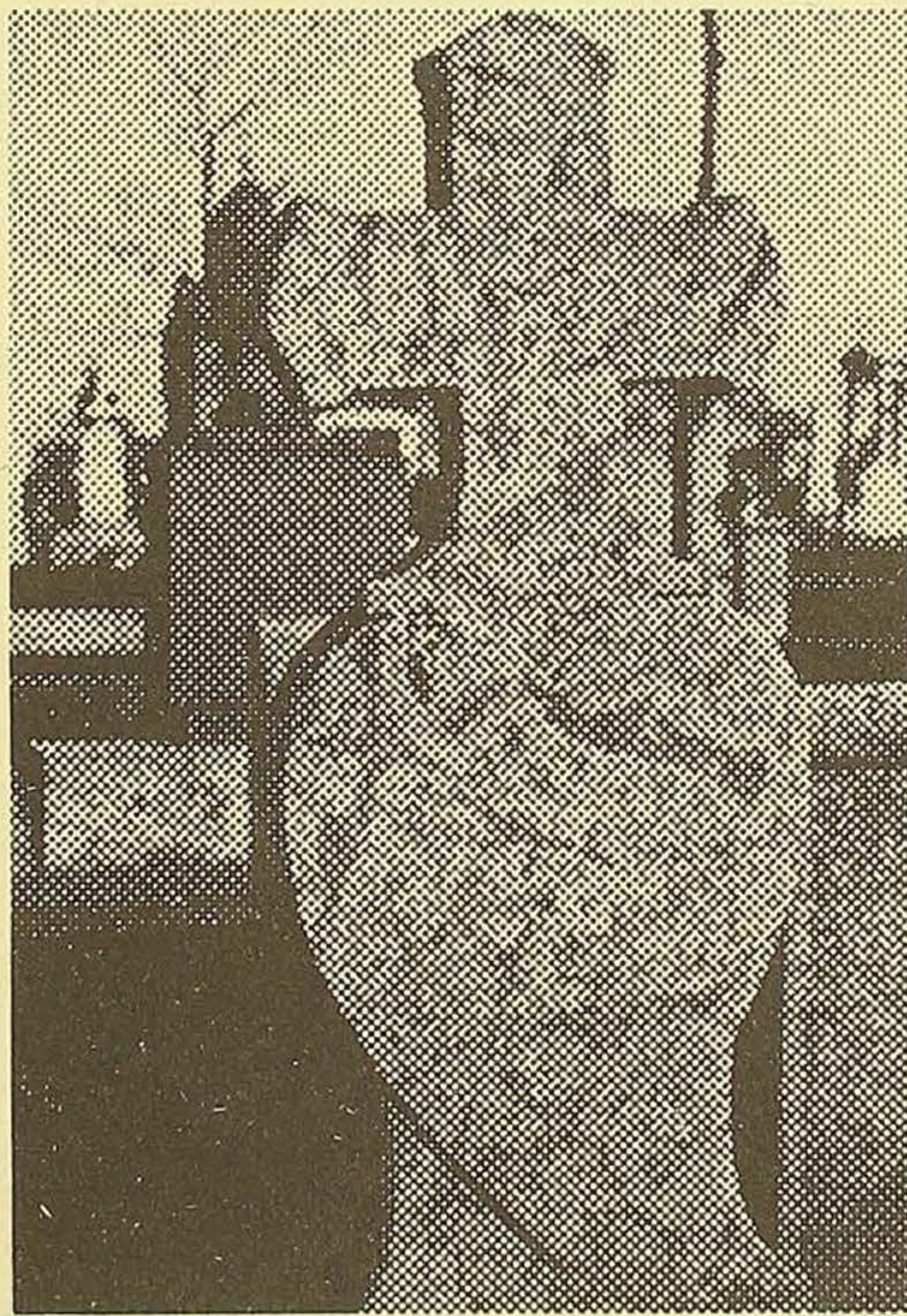
Malo je papira i novinskog prostora da bi
se osalo i zapisalo. Ono što je još preostalo
papirno je u kamenu. Tu se susrećemo sa
razna imenima i epitafima koji nam mogu
mnogo toga reći o ličnostima i prošlosti gra-
da i njenih građana. Često više nego slučaj-
no sačuvani arhivski papiri. Pomenimo
nekak: Lifka Šandor, Gal Ferenc, Lanji
Branjo Ago Mamužić, Aleksa Kokić i mnogi
drugi veliki i obični, ali svi bivši građani
GRADA ŽIVIH; kao što smo mi sada!

Sve epoha nosi svoju modu ili ukus u
umetničkom stvaralaštvu, koje je u suštini
pokrivalo i od finansijskih mogućnosti
onog koji podiže spomenik svom pokojniku.
Jist u, Bajsko groblje je prebogato u tim
primirima. Devetnaesti vek bi se mogao po-
nadgrobni spomenicima na ovom groblju
krajo ovako opisati: s početka kamene
nadgrobni spomenici od „pečujskog” crve-
nog mermera srolikog oblika, pa onda sre-
dno pločasti od istog kamena, pa onda
rajači „nadmetanja” križeva i obeliska od
velo, verovatno bračkog mermera jer po-
truluri ne odgovara arandelovačkom
mac bi mogao biti i kararski iz Grčke kada
e pratan i crni švedski granit na pojedinim
pomenicima). Između je bilo i krstova i
građa od drveta, pa onda šezdesetih godi-
na prošlog veka od livenog gvožđa, pa na
reketnici vekova i od kovanog gvožđa. No,
to potom. Svako prema svojim mo-
ćnostima. Tako je nadgrobni spomenik
Aleksa Kokića, pesnika od klasja i ravnice i
uhcnika, skroman kakav je i on bio za
svot Age Mamužića je kao mauzolej, na
jem stoji jedan od epitafa – „Rebus an-
nosti animosus atque fortis apparuit”
GOMAMUŽIĆ ODVITNIK, u slobod-
nom prevodu odprilike bi ovako značilo
Zagneto je kroz život stešnjeno se pro-
ačili uz to jak i snažan i pri tome veoma
ostanstveno i svečano” (op. a. vlastiti
prevod po rečniku sa skromnim znanjem
tinskog). Valjda mu je takav i život bio!

Ali i epitafa kojih više nema u KA-
MENOJ KNJIZI PREDAKA. Sa dva mau-
zolejima izbrisana. Ne samo oni, nego i

njihova rodoslovna stabla. Mauzoleji su
ostali.

Tuga je da se staralac groblja, ovog puta
katolička crkva, nije kulturološki pobrinuo,
da se tako nešto ne desi. Porodični mauzolej
Bajšai – Vojnić (!) bili su donatori spomeni-
ka Sv. Trojstva gradu Subotici 1816. godine,
a popravili su ga 1860. i 1912. **Izbrisani su
iz istorije grada sa kamene knjige predaka
na licitaciji grobnica, s obzirom da nasled-
nika nema i nije plaćena dažbina unazad
deset godina!** Tuga je to velika i nepopravljiva
greška. Slično, zapravo isto tako prošao
je i mauzolej čuvene subotičke porodice
Vermeš, koja je mnogo doprinela napretku
grada u ekonomskom smislu, a jedan od
njenih potomaka Vermeš Lajoš u sportskom
životu grada, posebno biciklizmu! Ode na
„licitaciju”, izbrisa se rodoslovlje i
imena žena njihovih za jedno prije podne
„flajšovanje šmirgl papirom i polir pastom”.
Pa zar uistinu nije tuga tako dirati **kamene
knjige predaka** kada ima i kulturnije rešen-
je, kao što je npr. izvedeno kod pomenute
nadgrobne kapele Antunović (iako ogedala
nisu stavljena, ali imena su sačuvana i pridod-



Nadgrobni spomenik srolikog oblika iz
1836. godine sa interesantnim epitafom
retkim za subotičke groblja. Materijal

data nova?!). Ima još jedan sačuvan na fo-
tografiji i u zapisu, ali spomenika više nema.
Dokora se nalazio **desetak metara udaljen
od tzv. Peić kapele**. Evo citata epitafa: „Kochár
Adánnak – hidegüt porait fedi e kö –
Eletének tavasán elragadá halál – Felbő-
szült a pusztító vad dogmmirigy a ömint
lelkiséged buzgólkodik ekkor – Hívei közt ő
is pallos alá lehajol – Vándor nezd a vihar
mint dönti le a virulot is – Most kiragadni
akar s ő esik áldazatul – Béke hamvaira –
Elholt élte 27-in – Papsága 4 évében – Kis
Aszony – hava 18-kán – 1836., što u slobod-
nom prevodu znači: „Ovaj kamen pokriva –
ohladeni prah – Kochár Adam koga je smrt
otela u proleću – njegovog života – uništa-
vajuća razjarena zver – Kao strašna poplava

mnoge u grob otisne. – Dok se kao duhov-
nik tada trudio – Među svojim vernicima i
On se nagnuo pod mač sudbine – Putniče,
pogledaj kako vihor obara i onog ko je u
cvatu, – Koji hoće da izbavi a sam pada kao
žrtva – Mir njegovom prahu – Umro u 27
godini života – te u četvrtoj godini popovan-
ja – u mesecu Male Gospojine – 18-og –
1836. godine. Ovaj mladi sveštenik zapravo je
umro od kuge koja je tada harala gradom, a
on je negovao bolesnike i sam se razboleo. Pa
zar nije TUGA NAD KAMENOM KNJI-
GOM PREDAKA, da njegova duhovna
braća prodavši na licitaciji njegov grob, a kosti
mu stvarno rasuli u prah, vek i po kasnije, ne
sačuvaju makar nadgrobni spomenik i prislon-
ne ga uza zid Peić kapele, nek ostane u spo-
men! Inače, valja napomenuti da je kamena
knjiga predaka zanimljiva i zbog jezikoslovlja,
s obzirom da su sva četiri jezika, ovde u gradu
prisutna: ilirski, latinski, mađarski i nemački od
kraja XIX-og veka postupno pravopisno trans-
formisala pa su i stoga dragocena svedočanstva
u iščitavanju prošlosti!

Od desetak spomenika srolikog oblika,
ostao je još samo jedan, izvađen i bačen na neki
napušteni grob. Na njemu je zapisano: „Itt
nyugszik – isteletbet boldogni – emes Piukovits
s Katalin aszony, nehaj Varga János ozveggyi
megholt julius 1 napja 1835 – esztendoben
Piukovits Markus kiszitet”. Nek ostane makar
zapisano jer će ga sigurno nestati. (Op. a. nisam
uspeo u celosti prevesti, ali sam se zapitao ko
su pokojnici kad su istog dana sahranjeni?
Možda im se prevrnula kočija; možda im se
kuća zapalila, a možda su bili subotički Romeo
i Julija, ali zajedno sahranjeni?!)

Uzgred, pukim slučajem pre nekoliko
godina, sačuvan je grob Ivanji Ištvana, koji
je već bio na LICITACIJI. Sramota i tuga za
grad živih da se tako završi obeležje naj-
većeg faktografa koji je napisao do sada
jedinu celovitu istoriju Subotice, a mnogo je
pisao i za istoriju severne Bačke.

Tuga nad kamenom knjigom predaka –
opomena gradu živih da se ne može tako
odnositi prema svojoj prošlosti, ako mu je
stalo do budućnosti.

Mr Ante Rudinski

Preplatite se na „Žig”!

Cijenjeni čitatelji, ukoliko želite
list redovito dobijati na Vašu kućnu
adresu molimo Vas preplatite se na
„Žig”. Tako ćete ujedno pripomoći
njegovom daljnjem izlaženju. Cijena
godišnje pretplate je 50, a polugo-
dišnje 25 dinara za Jugoslaviju, a za
inozemstvo protuvrijednost go-
dišnje iznosi 50 DEM. Pretplatiti se
možete na žiro-račun HKC „Bunje-
vačko kolo” broj 46600-678-7-3551 s
naznakom „za Žig”, ili u prostorija-
ma Uredništva, Preradovićeve 4.
Molimo Vas, uz pretplatu naznačiti
i Vašu adresu.

Naš izbor

Stvar

*U svojoj boji vremena
ima jedna stvar,*

*u kiši, u vjetru, u sjenama
ima jedna stvar
u svojoj boji vremena.*

Ne znam joj imena.

Miroslav Slavko Mader

Novi broj časopisa „Luča” Kultura i povijest Srba

Kulturni rad djelatnika okupljenih oko subotičkog Srpskog kulturnog centra „Sveti Sava” rezultirao je respektabilnim ostvarenjem u vidu novog broja časopisa za umjetnost, kulturu i znanost pod nazivom „Luča”. Iako je i ranije izlazio, ali neredovito i na manjem broju strana, najnoviji broj „Luče”, koji će, kako je najavljeno, izlaziti 4 puta godišnje, „odskake” obimom (64 strane), raznovrsnijim sadržajem, novim grafičkim rješenjem, te brojem suradnika. Zasluga je to glavnog urednika **Radomira Babina**, urednika **Petra Vukova**, i uredništva kojeg čine: **Zoran Veljanović**, **David Kecman Dako**, **Slavica Lakićević**, **Aleksandra Meandžija** i **Vladimir Stevanov**.

Pored poezije i proznih ostvarenja subotičkih pisaca (**Vladimira Stevanova**, **Koviljke Tišma Janković**, **Slavka Matkovića**, **Laure Kovač**, **Branka Lazičića**...), u književnom dijelu časopisa pojavljuju se priloge renomiranih srpskih spisatelja i književnih kritičara (**Mladena Markova**, **Stevana Raičkovića**, **Stojana Berbera**, **Miroslava Egerića**...). Povijesna, pak, problematika, u dijelu pod nazivom „Luča baština”, zastupljena je s tri rada iz povijesti srpskog naroda u Subotici, koje su potpisali **Aleksandar Vlaškalin**, **Zoran Veljanović** i **Slavko Pajović**. Pored prikaza novih knjiga u „Luča izlogu”, u „Ogledalu Luče” predstavljen je rad akademskog slikara iz Sombora **Dragana Stojkova**, dok je nekoliko značajnijih izložbi subotičkih slikara u prošloj godini prikazano u „Galeriji Luče”.

Informativni dio „Luče” čini ostvareni program SKC „Sveti Sava” u 1995. godini, kao i plan rada Centra za ovu godinu

(l. ž.)



Iskustva manjina

Siniša Tatalović, „Manjinski narodi i manjine u zapadnoj demokraciji”, Prosvjeta, Zagreb 1995., str. 170

Veliki se nesporazumi, čak i tragični kao u slučaju bivše Jugoslavije i SSSR, izazivaju zbog (ne)rješenja tzv. manjinskog pitanja. Dok, kao po pravilu, s jedne strane (one koju predstavlja vlast) imamo uvjeravanja kako su oni riješeni na „najvišoj svjetskoj razini”, uz „striktno pridržavanje međunarodno-pravnih normi”, istodobno je prisutno i nijekanje toga od strane „korisnika” – predstavnika političkih, kulturnih ili interesnih zajednica manjinskih kolektiviteta, koji, i to treba naglasiti, imaju različite stupnjeve u svojim zahtjevima (od odcepljenja do zahtjeva za kulturnom autonomijom). Upravo neriješeni načini ostvarenja, ali i nedostaci medija za iskazivanje nezodovoljstva, osobito u državama koje nemaju demokratske institucije i ustanove (što je slučaj za gotovo sve zemlje socijalističke prošlosti), stvaraju vakumski prostor u komunikaciji na relaciji većina – manjina, koja pored toga kod nas boluje i od činjeničkog neznanja.

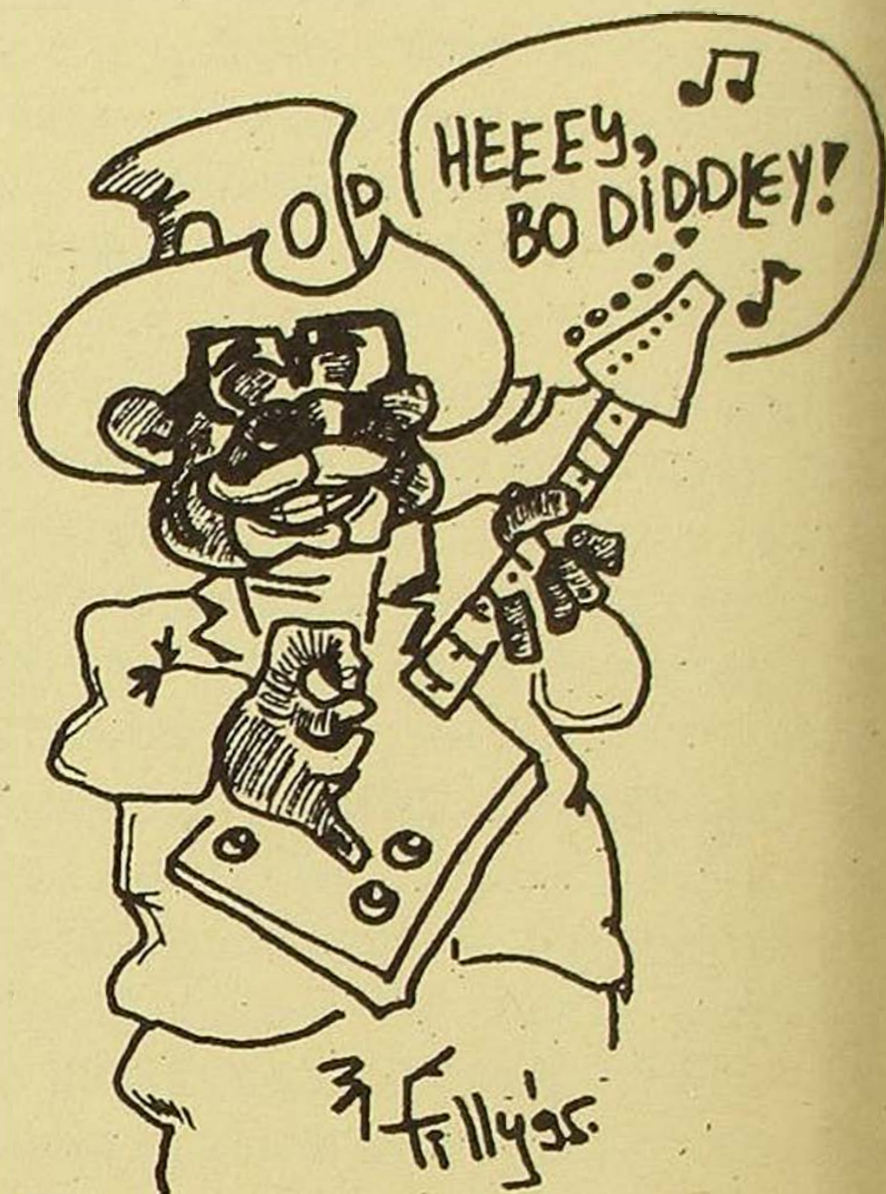
Ali, međunarodna zajednica ni ovo nije htjela prepustiti slučaju. Međutim, iako je prava manjina točno odredila, njihovo se ostvarenje i zaštita pokazuju prijepornim. Postojeće razlike u načinu ostvarenja prava manjinskih naroda na iskustvu zemalja zapadne Europe (Švedana u Finskoj, Nijemaca u Danskoj i obrnuto, uređenje valonsko-flamanskih odnosa u Belgiji i grčko-turskih na Cipru, položaj Galicijaca, Baska i Katalonaca u Španjolskoj, slučaj „francuskog” Quebeca u Kanadi, te švicarski model suživota naroda), Siniša Tatalović je odlično predstavio u tekstovima, koji su ranije objavljeni u periodici u Hrvatskoj (poglavito u listovima Srpskog kulturnog društva „Prosvjeta” u Zagrebu: „Prosvjeta” i „Srpski glasnik”). Pored toga, u knjizi Tatalović obrađuje u nekoliko radova i „opća pitanja vezana za manjinske narode i manjine, kao što su pitanja globalne, regionalne i nacionalne sigurnosti, odnos individualnih i kolektivnih prava, tolerancija i povjerenje...”

Drugi dio knjige sadrži prijevode najrelevantnijih međunarodnih dokumenata ili izvoda iz njih (povelje, konvencije, paktovi i deklaracije), koji se odnose na ovu problematiku. Tako nalazimo u dobrom i stručnom prijevodu izvode bitne za pitanja prava manjina iz Povelje Ujedinjenih naroda, Konvencije o borbi protiv diskriminacije u oblasti prosvjete, Završnog akta KESS-a, Dokumenta o ljudskoj dimenziji KESS-a (usvojenih u Kopenhagenu i Moskvi), Pariške povelje za novu Europu, kao i kompletne prijevode Opće deklaracije o pravima čovjeka, Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, Deklaracije o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju vjere i uvjerenja, Europsku povelju o mjesnoj samoupravi, te Okvirnu konvenciju za zaštitu prava nacionalnih manjina. Time se ova knjiga nadaje kao „osnovni udžbenik” za suvisle rasprave, ali i kao putokaz za institucionaliziranje manjinskih prava u državno-pravni sustav gdje to ne postoji.

Tomislav Žigmanov

IMENIK ROCKA

Bo Diddley – crnputi američki velikan rock'n rolla i rhythm and blues, istinska legenda popularne muzike s osloncem na „čisto-krvnom” čikaškom bluesu, rođen je 30. decembra 1928. godine na delti reke Mississippi, kao Elvis Mc Daniel. Izmislio jedan od najkarakterističnijih gitarskih riffova (motiva) čitavog muzičkog žanra: „kling, klinga-klinga-klinga, kling”. Bio je jedan od prvih muzičara koji je svojeručno testerom „menjao imidž” svojih gitara, čineći ih trouglastim, četvrtastim. Bio je zvezda mnogih rock-filmova i uzor desetinama mladih grupa i izvodača. Uzgred, kao mladić je žrtvovao uspešnu bokstersku karijeru (bio je amaterski prvak SAD u poluteškoj kategoriji) zarad muzičke slave.



Probrana diskografija:

- Bo Diddley Is A Gunslinger (1963)
- Bo Diddley London Sessions (1972)

Al Di Meola – američki kompozitor, gitarista i aranžer, rođen 22. jula 1954. godine u New Jerseyu. Proslavio se u grupi „Return To Forever”, a kasnije i kao vrhunski solista kako na akustičnoj, tako i na električnoj gitari. Poslednjih godina je od strane jazz kritičara stalno u vrhu svih lista najboljih jazz gitarista sveta, mada je njegov stil u priličnoj meri sublimacija gitarskog sviranja i tako različitih stilista kakvi su Doc Watson (ragtime i country), i(li) Larry Coryell (jazz-rock).

Probrana diskografija:

- Land Of The Midnight Sun (1976)
- Elegant Gypsy (1977)
- Tour De Force – Live (koncertni, 1982)
- Cielo E Terra (1985)
- Passion, Grace & Fire (sa Johnom McLaughlinom i Pacom De Luciom)

Robert Tilly

„Jedna cura, sto nevolja”

Premijera Maćine komedije

Prvi, ali veliki korak obnovljenog rada Dramske sekcije HKC „Bunjevačko kolo” jeste uspješna postavka čuvene komedije u tri čina Matije Poljakovića „Jedna cura, sto nevolja”. Subotička premijera ovog kazališnog komada, koga je režirao **Bela Franciškovića**, nakon izvodbe na Danima pučkog teatra u Hercegovcu, održat će se **u petak 1. ožujka** u velikoj dvorani HKC „Bunjevačko kolo” s početkom u 19 sati. Cijena ulaznice je 5 dinara.

Nаш književni leksikon

István Brásnyó (Molski Gunaroš, Ečka, 15. kolovoza 1943.), pjesnik, pripovjedač, prevoditelj. Po završetku gimnazije studira mađarski jezik i književnost. Neko vreme radi kao novinar u dnevnom listu „Magyar Szó”, a potom živi i radi kao slobodni umjetnik, posvetivši se literaturi.

Temeljno polazište mu je u modernoj likovnoj tendenciji, ali je najviše preuzeo od neorealističkog stvaranja slika. U svojim slikama „rnyék és fü (Sjena i vlati), pjesme 1991., te „Kinn a szélben” (Vani na vjetru), 1996., ostvario je nove estetske vrijednosti u kojima je izrazio svoj autentični likovni svet. U njegovim ostvarenjima sve više dominira realnost. Na polju dječije poezije i lirike i ritmički stvorio je jednu čistu varijantu, koja je među najmlađim čitateljima ostvarila veliki uspjeh.

Do sada je objavio dvadesetak djela.

Značajno mjesto u njegovom stvaralaštvu zauzima i prevoditeljstvo. Iz njegove likovničke radionice izišli su mnogi prijevodnici hrvatske, srpske, makedonske i rusinske književnosti.

Dobitnik je više nagrada, među njima Hove, Szirmaijeve i Szentelekijeve Bazsalikom nagrade.

Dvije pjesme

Bolesni liječnik

Uspomeni S. K.

*Ispod prašnjavog drveća
tegleći svoju prepunu tašnu
polako ide bolesni liječnik,
njegov napušteni bicikl
presijava se
na suncu,
pred seoskom ambulantom.
U gustoj prašini puta,
pod modrim nebom gaču
guske,
a sa zemlje se podiže
treperavo plavetnilo.
Iznad napuštenih dvorišta
psi laju na njega,
duž cijele ulice
prati ga lajanje pasa.
U ogledalu prozora
vidi svoje mršavo lice,
sa sijedom zulufima u sjeni
svog šešira podsjeća
na goletne strnjike
iza seoskog groblja.*

(prijevod: j. v.)

Slaba utjeha

*Uz smrt Jánosa Hercega
Bilo nas je tu više,
jedni drugima vjerna slika,
žrtve iluzija,
negdje se zalupiše željezna vrata.
Nismo uspjeli potvrditi
postojanje svoga svijeta –
a tek je o tome bila riječ.*

*pjesmi,
koju je baš tada netko spjevao.*

*Kopljastim riječima nekog drugog
svijeta strijelama svetog Sebastijana,
dokle god nisu sklopljeni
Poruka i Rečenica.*

Iz toga valja izvući Pouku.

(prijevod: l. r.)

Opet Cila Bajić

U nedavno otvorenoj galeriji „Perl art”, Zmaj Jovina 2, vlasnica **Biserka Pejović** predstavila je javnosti **Cilu Bajić** s njezinim novim slikama. Pejzaži, konji, mrtve prirode, prepoznatljivi su za ruku ove umjetnice – amatera. Cila Bajić se nadahnuto ogledala i sa zimom, snijegom, koji često predstavlja poteškoće i „profesionalcima”. Njen kolorit raznih tonova smeđe i plavičaste izmaglice i pridodate figure prikazuju njeno umijeće koje pleni i oduševljava gledatelja, te ga nuka na odluku da ovakve slike prikači na svoj zid.

Umjetnica nam se predstavila s 23 slike malog – manjeg formata. Ovo je njena 12-a samostalna izložba, uz 57 nastupa na skupnim, uvijek pred brojnom publikom koja je i sada dupke napunila ovu malenu i simpatičnu galeriju, a komentari i oduševljenje nazočnih je rječit dokaz poštovanja prema ovoj izuzetno plodnoj slikarki – amateru kao i njenim slikama.

(lj. v. l.)

Slijedećeg tjedna u gradu

Kina

– **Radnički:** revija filmova „Centar film”

Beograd

24. II. Čaruga

25. II. Sjećaš li se Doli Bel

26. II. Varljivo leto

27. II. Oficir s ružom

28. II. Maratonci trče počasni krug

cijena ulaznica: 3 dinara

Predstave od 18, 20 i 22 sata

– **Zvezda:** revija filmova „Mexport-import”

24. II. Potraga za izgubljenim plemenom

25. II. Kada kradeš kradi mnogo

26. II. Ceremonija

27. II. Prljava policijska značka

28. II. Tajne rane

29. II. Skoro savršen čovek

1. III. Orkanski visovi

02. III. Show girls

03. III. Konjanik na krovu

Predstave od 17, 19 i 21 sata

– **Népkör:** „Veče opereta”, 25. II. u 19.

sati. Nastupaju solisti mađarske opere **Leblenc Győző** i **Csonka Zsuzsanna** i bend „Nostalgija”. Cijena ulaznice s večerom 50 dinara.

– **Likovni susret:** Izložba keramike iz zbirke Likovnog susreta.

Krležijana

Još uvijek hrana za topove

Vjerujemo u veliku i nepobitnu istinu da su svi Bazarovi, Aljoše i Ševirjovi osjetili u Port Arthuru, na svojem mesu i u svojoj duši, da je kolonijalni etatizam nedostojna pustolovina i da će svi društveni problemi ostati nerješivi tako dugo dok se ne ostvari najživotnije pitanje: kako da slijepi strojevi prestanu strovaljivati čovječanstvo u ratove samo zato, jer je takav posao unosan za vlasnike strojeva. Tako dugo dok je devedesetdevet posto čovječanstva hrana za topove, sva su druga pitanja drugorazredna.

Miroslav Krleža, 1919.

Show girls

MADAM JOHN WAYNE Režija: Paul Verhoeven - Scenario: Joe Eszterhaz - Glavne uloge: Elizabeth Berkley, Kyle MacLachlan, Gina Gershon

Odnedavno je u jugoslavenskim bioskopima počelo prikazivanje filma „Showgirls” tandema Verhoeven-Eszterhaz. Paul Verhoeven, Holandanin u Holivudu, proslavio se filmovima „Robocop” i „Total Recall” da bi zatim prvi put saradivao sa scenaristom Joe Eszterhazom i napravio potpuni preokret u karijeri, trijumfalni „Basic Instinct”. Potom je tandem otišao na trogodišnji odmor i u novi projekat, „Showgirls”, ušao nameren da poslovni rizik smanji što je više moguće.

„Showgirls” je priča o striptizu, striptizetama i svetu u kojem žive smeštena u američki centar njihovog posla: Las Vegas. Premda se reklamira kao erotski triler to je film iz podžanra drama o svetu iza kulisa. Česta tema slavni holivudskih imena (od Wellmana, Cukora i Wildera do Pollacka, Schlesingera i Altmana) ovaj podžanr je visoko cenjen i u okviru njega „Showgirls” spada u grupu mračnih priča sa osnovnom tezom o šou-biznisu kao prostituciji, možda sa više učesnika i para, ali ipak prostituciji. Vešto odabran milje u koji je film smešten čini da pomenuta reklama ipak nije laž već podsećanje na „Basic Instinct”. Iako se ti filmovi razlikuju, očekivanja su ispunjena jer su oba prepuna beznadežno dosadnog dekora – ženska golotinja, slava, bogatstvo, moć.

Dosada u režiji ogleda se u zloglasnom holivudskom maniru režije naizmeničnom smenom akcionih i dramskih sekvenci bez ikakvog kontrapunkta. Striptiz, koji je retko korišćen u visokobudžetskim projektima, Verhoeven je režirao na već viđen način, odavno preovlađujući u video-spotovima i masi mekih porno filmova. Lavina ljudskog mesa koja se kreće u mašinskim fiskulturno-bilderskim trzajima u filmu je prisutna bez ikakvog razloga osim komercijalne potrebe da film bude okvalifikovan kao erotski. A kako su sve dramske scene zbrzane koliko je to moguće i ceo film bez ijednog pravog eksterijera, ukupan utisak o „Showgirls” jeste da je to običan pornić sa radnjom.

Za takav ishod scenario Joe Eszterhaza je zaslužan bar koliko i Verhoeven. Njegova demistifikacija šou-biznisa proslavlja svet zaraćenih polova u kojem su muškarci i žene strogo razdvojene grupe bez mogućnosti međusobne komunikacije. Ali i jedni i drugi u glavi su samo i jedino muškarci. „Showgirls” su manifest ženskog bratstva čiji je glavni junak kastrirani i sisati John Wayne. Scenario i film potpuno u stilu malogradanskih pamfleta završavaju moralnim gestom junakinje ostavljajući time utisak gluposti bez premea.

S obzirom na jaku ispovednu notu filma ima neke uvrnute pravde u tome da ostvari finansijsku zaradu i zauzme pristojno mesto u svevladajućem „trash” ukusu. Pominjanje „Zlatne maline” će mu u tome samo pomoći.

Pera Marković

Iz športske prošlosti Subotice

Športsko društvo „Achilles“ (IV.)

Budući da nam jedan od Subotičkih arhivskih dokumenata otkriva da je poseban odbor "Achilles"-a na sjednici održanoj na Paliću 16. rujna 1893. godine, raspravljao o obilježavanju desetogodišnjeg djelovanja Društva i donio zaključak da će se jubilarna proslava održati u siječnju i veljači 1894. godine natjecanjem u klizanju, a u svibnju u jedrenju i atletici.

Dileme nema "Achilles" je počeo djelovati 1884. godine. Te potvrđuje i ondašnji tekst, iz kojeg izčitavamo da se te godine jedna grupa članova Sz.T.E.-a izdvajala na čelu sa Vermes Lajosem i osnovala novo društvo "Achilles", -- značajan činilac u organizaciji Paličkih natjecanja.

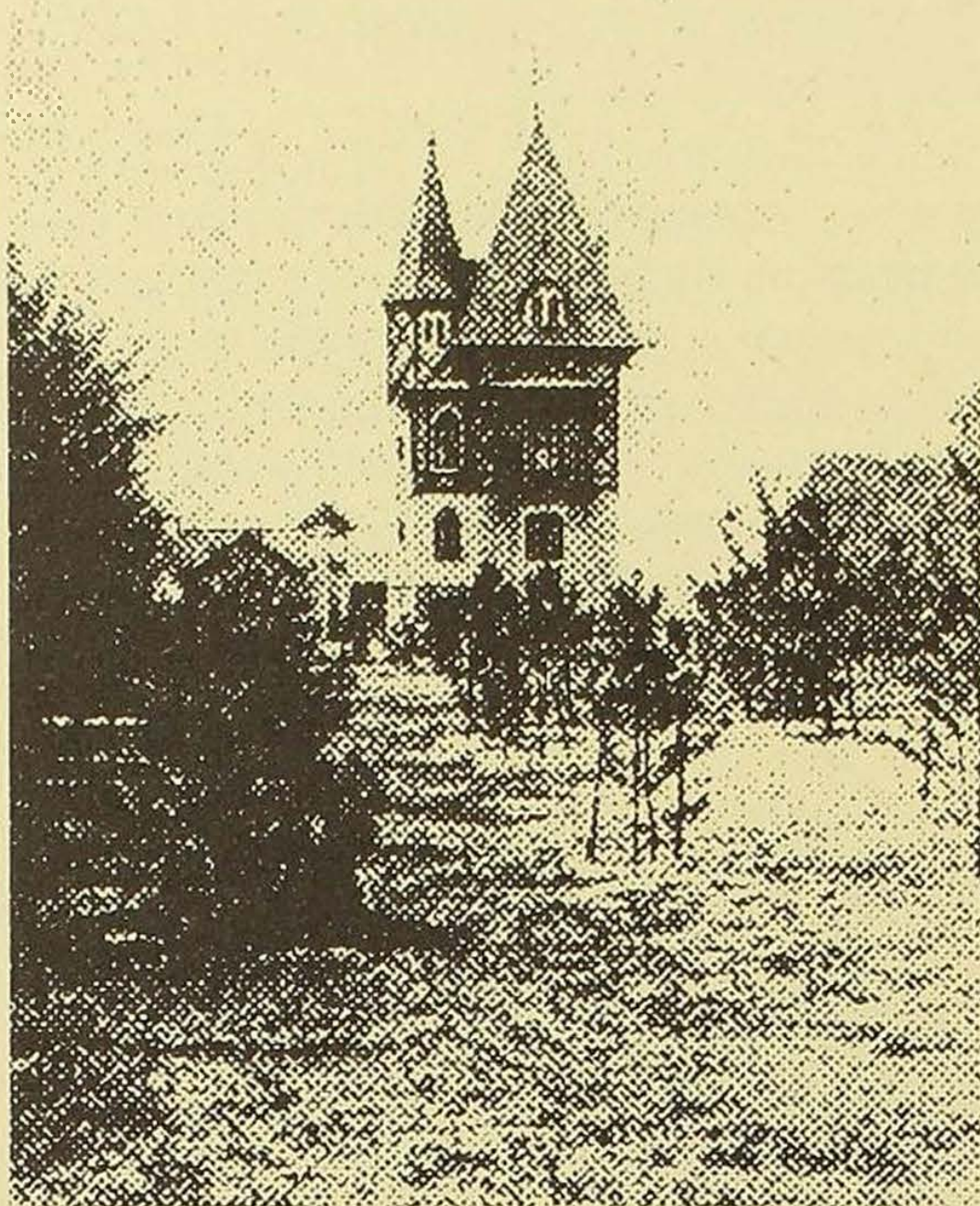
Novoosnovano Društvo je radilo paralelno rame uz rame sa Sz.T.E.-om. Natjecanja je održavala uglavnom s jeseni, a sastojala su se uglavnom od biciklističkih i plivačkih disciplina, dok je atletika ovdje bila potisnuta u drugi plan. Inače, iako su dva bratska Društva posebno izdala propozicije za natjecanje, natjecanja su zajednički održavali i Vermes uvijek izvješćuje u tisku o zajedničkom natjecanju Sz.T.E.-a i "Achilles"-a.

Na svestranom športskom natjecanju što ga je 2. kolovoza 1885. godine organizirao Sz.T.E. na Paliću, sudjelovali su prvi put i natjecatelji "Achilles"-a.

"Achilles" je 28. veljače 1886. godine priredio natjecanje u hodanju na relaciji Budapešt -- Gödöllő, na kojem prva tri mjesta osvajaju njegovi članovi. Iste godine Sz.T.E. priređuje jedno a "Achilles" dva natjecanja 8. kolovoza i u listopadu.

Koncem 1886. godine čule su se veoma loše vijesti o Sz.T.E.-u. Šaputalo se o rasturanju i prestanku djelovanja Društva. Problemi su mogli biti dosta ozbiljni, jer Društvo 1887. godine nije održalo svoje već ustaljeno natjecanje. Na mjesto Sz.T.E.-a uključio se "Achilles" sa jednim natjecanjem organiziranim koncem listopada.

Iz ondašnjeg tiska saznajemo da je novoosno-



Biciklisti S.D. „Achilles“

vano Društvo imalo već više od sto članova a zvanično nije ni postojalo! Ustvari, "Achilles" je već djelovao i to od 1884. a od 1885. godine organizirao je svake godine i natjecanja ali ne u duhu važećih zakonskih propisa. Znači, potpuno bezpravno, -- bez dozvole. Međutim, zvanično je osnovan tek 25. lipnja 1888. godine, odnosno

kraj Šotu, Trojno i splet iz Makedonije. S osobitom radošću ističemo da se na programu našlo nekoliko koreografija koje je postavio naš poznati koreograf **Ivan Pešut**. S obzirom da je svaki ples kondenzirana emanacija mentalitetnog sklopa pojedinog naroda, koncert koji se sastoji iz programa različitih naroda svakom plesnom ansamblu predstavlja kvalitativni test. U tom smislu, svaka igra bi morala biti dovoljno profilirana i imati specifični habitus. Najveći stupanj nosive profiliranosti pokazali su veterani. Ovdje moramo naglasiti da je umjetničku zrelost dostigao **Dejan Kovač** koji je u postavci veterana igrao Šotu. Mladić koji izvanredno vlada prostorom, koji ima smisla za trenutačne improvizacije, koji osim izvanredne tehnike posjeduje kvalitete empatije, gipkošću pokreta oduševio je publiku.

Primjetimo li da je jedna od odlika prikazanih igara da se izvode u „uniformama“ dakle u nošnjama, čime se želi individualnost pojedinca staviti u drugi plan (ili možda baš unatoč tome na osobit način istaknuti jer su partneri u igri prinuđeni prepoznavati se intuitivno), možemo reći da je uništenje osobne svijesti koju mistika igre traži na zavidnoj razini.

Suvremeno koncipiran program iza koga stoje **Marija Sekulić** i **Stevan Tonković – Pipuš**, koji je raden u tehnici kolaža, (predstavlja izuzetak na

onda je tek podnio molbu nadležnim organima za dobijanje dozvole za rad.

Zvanična osnivačka skupština Društva je bila održana 2. travnja 1888. godine. Predsjednik Društva je postao Pestalich Félix stariji činovnik slobodnih nazora koji je ta razinu javnog života izbio u vrijeme nagodbe (1867). Međutim u sport se nije mnogo razumio. Malo ako nije zbog tog i izabran. Članovi uprave su: Vermes Lajos podpredsjednik, mr. Remmerer Mihály tajnik, Bauer Adolf blagajnik, barun Vojnich Antal revizor, dr. Reisner Lajos advokat, dr. Berta Antal liječnik, i Nikola Matković tehnički rukovodilac. Među članovima upravnog odbora bili su još: Đeno Dulić, Josip Potonski, Deák Lajos, Milasin Andor i drugi.

Iz arhivskog dokumenta saznajemo da su članove Društva činili: Članovi osnivači (Párcsetich Félix i Vermes Lajos), počasni članovi (njih osamdesetpet) i redovni članovi (četdesetčetvica). Kako vidimo većinu članstva čine potpomažući članovi, njih je Vermes okupio ne samo iz Subotice, nego i iz drugih mjesta (Apatin, Bačka Palanka, Sombor, Stara Moravica, Srbobran, Novi Sad, Senta...), zatim iz Budimpešte i Beograda. Na spisku potpomažućih članova Društva nalaze se i trojica Beogradana: Dušan Popović činovnik, Petar Trpkov trgovac i Konstantin Popović činovnik.

Većinu članstva činili su intelektualci različite nacionalne pripadnosti.

Što se pak tiče redovnih članova, oni su svi iz Subotice. Od njih četrdesetčetvorce, među njima i jedanaest činovnika, devet trgovaca, šest pravnika, tri veleposjednika, tri đaka, dva obrtnika, dva ljekarnika, dva liječnika, jedan građevinski inženjer, jedan veterinar i jedan novinar. Gro redovnih članova odnosno športaša čine intelektualci iz imućnijeg slijeda ljudi. (nastaviće se)

Ante Zomborčević

Jubilarni godišnji koncert folklorne sekcije HKC „Bunjevačko kolo“

Čarolija plesa

Davno videna prepuna dvorana u oba dana (16. i 18. veljače) koncerta folklorne sekcije HKC „Bunjevačko kolo“ u povodu 25. obljetnice Društva, imala je svoje opravdanje.

Kolektivnom podsviješću prepoznajući arhetipsko značenje plesa kao poziva općeg ritma koji obilježava ples kao fizičku manifestaciju života i kao simbol duhovnog života, publika je iskazala oduševljenje burnim pljeskom nakon svake točke programa. Za ples, kao izraz cijelog čovjeka, neki kažu da je najuzvišenija i najljepša umjetnost zbog toga što se otkriva ne samo kao slika ili apstrakcija života, nego kao sam život. Prirodna strast Slavena za plesanjem otkriva se u folklornom bogatstvu različitih naroda kojim je program obilovao. U koreografskoj postavci **Pavla Đuraševića** za dječje skupine, **Davora Dulića** za kadete, **Stipana Bašića** za prvu postavu i prvu grupu

iz Starog Žednika i **Stevana Tonkovića – Pipuša** za veterane, vidjeli smo bunjevačke, šokačke, igre iz Šumadije i Banata, mađarske, ukrajinske, kao i plesove iz Posavine, te pred sam

ovakvim koncertima, ali se pokazalo da je na „mala vrata“ pušten dah modernih tokova u umjetnosti), publika je bez problema prihvatila. Eventualnu zamjerku našli bismo u tome da je dva puta ista igra izvedena od različitih postava ipak usporila tijek koncerta. „Jastuk tanca“ dva puta je izvedena u istoj koreografiji, kao i „Rokoko“, ali u različitim koreografijama. Vrlo solidnu glazbenu pratnju osigurao je ansambl veterana pod rukovodstvom **Čedomira Lončara**.

Četiri koreografa koji su radili sa sedam različitih skupina igrača vrlo uspješno su pokazali da suradnjom okupljeni na jednom mjestu mogu ponuditi vrlo bogat, raznovrstan i visokokvalitetan program.

HKC-u „Bunjevačko kolo“ koje je proniknulo u istinu da je ples moć tijela da progovori pokretom, opuštanje duha s povjerenjem u vlastitu podsvijest, uobličavanje unutarnje napetosti, ispad iz nutrine jezika vremensko-prostorne paradigme kao i nadvladavanje poznate zadatosti, koje od početka svog rada nastoji mobilizirati snagu mladosti razvijajući igrom i njihovu socijalnost, vrlo pozitivno sudjeluje u odgoju ovakvim koncertima afirmirajući plesnu umjetnost koja uravnotežuje nerve, odgaja strasti, učvršćuje volju, dovodi u sklad osjećaje i inteligenciju s tijelom koje ih nosi.

Nela Skenderović

pasnosti i zaštita zdravlja u poljoprivredi (V)

Zaštita zdravlja pri radu sa semenskom robom

Za bezbedno klijanje, nicanje i razvoj odabranih biljnih vrsta (ratarskih, povrtarskih, cvečarskih, vinogradarskih, voćarskih i šumarskih) za koje treba da se koristi prečišćeno, kvalitetno, dobro klijavo i zdravo seme, odnosno sadni materijal. Za pripremu i stavljanje u promet zdravog i kvalitetnog semena, kod nas su ovlašćene proizvođačke – prometne organizacije, koje daju garanciju da je seme kvalitetno, zdravo i sortno. Ovo treba da upućuje poljoprivredne proizvođače da seme obezbeđuje kod poljoprivrednih proizvođača i doradivača semena i prometnih organizacija, koje su za promet semenske robe ovlašćene. Nažalost, kod nas je još uvek čest slučaj da se semenska roba kupuje od lica koja nisu ovlašćena niti za proizvodnju niti za promet semenske robe. Takva roba je obično nekvalitetnija sortna, nedovoljno čista, nedovoljno tretirana sa preparatima za zaštitu semena od prouzrokača biljnih bolesti, pa su i rezultati uvek katastrofalni. Usev zaražen, a prinos i kvalitet polovičan.

Neželjene posledice po zdravlje poljoprivrednika i dolaze najčešće prilikom samostalne "dorade" semena. Naime proizvedenu merkanthilnu robu (najčešće pšenicu) poljoprivredni proizvođači sami pretvaraju u semensku, mineralnom doradom. Kod te dorade vrši se i zaprivanje sa preparatima za zaštitu bilja. Često se ne koriste potpuno neadekvatni preparati a daju ne preduzimaju nikakve mere zaštite čovečkog organizma od štetnog delovanja istih. Trovanje prilikom zaprašivanja tzv. semenske robe upivnom nastaju udisanjem prašina, te putem rana i otvorenih rana, a moguće je i preko očiju.

Trovanje može nastati i od gotove – kupljene semenske robe, ukoliko se sa njome ne postupa pažljivo i po datom uputstvu prodavca.

Najbezbedniji put i način u kupovini i upotrebi zdravog semena, a njime i čuvanje zdravlja, jeste nabavka semenske robe u zatvorenoj ambalazi od ovlašćenih specijalizovanih organizacija ili proizvođača. Ukoliko se priprema semenske robe vrši na samom poljoprivrednom gazdinstvu, neophodno je da to rade zdrava lica uz korišćenje rukavica i maske za zaštitu, bez prisustva dece.

Nakon obavljene setve ostatak semenske robe ne sme da se koristi za ljudsku ili životinjsku ishranu nego je u originalnoj ambalaži treba ostaviti za iduću godinu, ukoliko klijavost i druge osobine semena budu zadovoljavajuće, ili je uništiti. Uništenje semenske robe nikako ne sme da bude praćanjem u vodotoke ili na način da divljač, ptice i mačke životinje mogu doći do nje.

Znaci trovanja od semenske robe, se ispoljavaju u gušenju i pojavi glavobolje, grčeva u stomaku, a u težim slučajevima dolazi do paralize mišića. Ukoliko je trovanje direktno i jače može doći i do smrti.

Kao prva pomoć, bolesniku treba izazvati povraćanje i držati ga na čistom vazduhu. Kao proturov služi atropin. U slučaju jačeg trovanja zatražiti hitnu lekarsku pomoć.

(Nastavak u sledećem broju)

Mr. Ivan Rudinski

Pijačni barometar

Jaja 0.45 din/kom; Mladi sir 20 din/kg; Krumpir 2 din/kg; Luk 1 din/kg; Grah 4-5 din/kg; Kupus 1 din/kg; Mladi luk 2 din/svježanj; Narandže 6 din/kg; Jabuke 1,5-5 din/kg; Šaran 18 din/kg, očišćen 22 din/kg; Pilići 20 din/kg.

Navratite u poljoprivrednu apoteku

„AGROSU“

Stari Žednik, Žarka Zrenjanina 11

Telefon: 787-043

Tornjoš, Maršala Tita 31

Telefon: 841-006

Za svakog ponešto,

a za zemljoradnike najviše.

Nađimo Vam kvalitetnu semensku

robu, sredstva za zaštitu bilja,

stočnu hranu –

koncentrate i premikse od

„Veterinarskog zavoda“ Subotica,

mineralna đubriva, alatke,

kućnu hemiju i još mnogo

štošta drugog.

ISHRANA PRI NIŽEM ŽIVOTNOM STANDARDU

MASLAČAK – *Taraxacum officinale* Weber

Maslačak se ubraja u naše najraširenije korove i livadske biljke. Raste u velikim količinama po travnjacima, livadama, rudinama, parkovima i vrtovima, uz puteve, staze i "ivice. Uspeva i po visokim planinama, ali mu je rozeta mnogo manja.

Kao lekovita biljka služio je maslačak od najranijih vremena, najčešće kao narodni lek od bolesti, te se u medicini zadržao i do danas. Čini se da su ga kao povrće prvi počeli upotrebljavati Italijani u 17. veku. U vreme gladi posle napoleonovih ratova uživanje biljke proširilo se po čitavoj Evropi kao hrana nižih, siromašnijih slojeva. Danas je ova samonikla biljka u mnogim zemljama, posebno romanskim, cenjeno i omiljeno povrće. Kod nas se takođe prodaje na tržištima kao ukusna, gorka proletnja salata, koja jača apetit.

Maslačak ubrajamo među najpoznatije i prve proletnje salate. Mlade rozete, koje mnogo nalikuju onima cikrije, najbolje je brati pre cvetanja, od marta do maja. Kasnije, starenjem, listovi postaju pregorki. Biljke koje rastu u hladu sočnije su, ukusnije i manje gorke od onih koje rastu na suncu. Kod starijih, u vreme cvetanja, najbolje je odrezati i upotrebiti za jelo samo gornji deo ubranih listova, jer donja polovina lista sadrži mnogo gorkih tvari. Takve listove je najbolje skuvati kao varivo, uz često menjanje vode da bi se uklonila gorčina. Gorčina se uklanja i ostavljanjem mladih rozeta preko noći u vodi.

Maslačkov koren u Nemačkoj beru u proleće i jesen, kuvaju ga ili jedu presnog, tanko izrezanog na hlebu sa maslacem.

Žackalo iz „Poljoprivrednika“ za poljoprivrednike

Trag

– Možete li bar po snegu da nadete tragove poljoprivrednih problema?

– Ma kakav sneg, poljoprivredni problemi najbolje tragove ostavljaju u našim džepovima!

Stočarstvo

– Čujem da stočarstvu dolaze bolji dani!

– Pa, za sada dolaze samo bolja obećanja, a za dane još ništa ne znamo!

Skupo

– Vidiš komšija, da nije sve skupo kao što se priča!

– A šta to nije skupo?

– Pa ovi dogovori o vraćanju cena na raniji nivo, vidiš, ne vrede ni pet para!

Slično

– Neki su kao mačke!

– Kako to misliš?

– Kako god ih baciš padnu narodu na leđa!

Obećanja

– Od silnih obećanja, seljaku sada puca prazan novčanik!

– Pa, šta? Ako kasne pare za agrar, obećanja i dalje stižu pre vremena!

(na. vi.)

Ispečen koren može služiti i kao zamena za kafu. Mlade, još tvrde cvetne pupoljke kisele u sirćetu i upotrebljavaju kao začim, a postoje i recepti za pripremu omleta sa maslačkovim pupoljcima. Od pupoljaka, dodatkom kvasa, Nemci i Englezi pripremaju maslačkovo vino. Od cvetnih glavica, sa vodom, šećerom i limunom, pravi se „maslačkov med“, koji mnogo nalikuje pravom.

Treba upozoriti da ova široko poznata jestiva biljka nije sasvim neotровна. Posebno koren i stabljika sadrže gorku tvar taraksacin, koja deluje diuretiki, a može izazvati prolive i smetnje u srčanom ritmu. Vidljivi znakovi trovanja mogu nastupiti jedino ako se biljka (posebno njeni gorki, stariji delovi) konzumira u velikim količinama. Mladi listovi, pre razvika cvetne stabljike, sasvim su bezopasni.

OMLET SA MASLAČKOVIM PUPOLJCIMA

Potrebno je: 3 šake maslačkovih pupoljaka, mala glavica crnog luka, 2 jaja, kašika brašna, 2 kašike mleka, malo pavlake ili soka od paradajza, soli, bibera, peršunovog lista i ulja.

Sitno iseckati crni luk, pa ga na ulju malo prodinstati sa maslačkovim pupoljcima. Posoliti, pobiberiti i umešati malo pavlake i soka od paradajza. Posebno umutiti dva jaja, dodati kašiku brašna, mleko i malo soli, pa od mase ispeći prvo jedan, pa još jedan omlet na vreloj ulju, ali samo sa jedne strane. Na omlete staviti dinstane pupoljke maslačka i svaki omlet preklopiti na polovinu, posuti iseckanim peršunom i odmah poslužiti.

Pripremio: Dragan Vidaković



Za ribiče

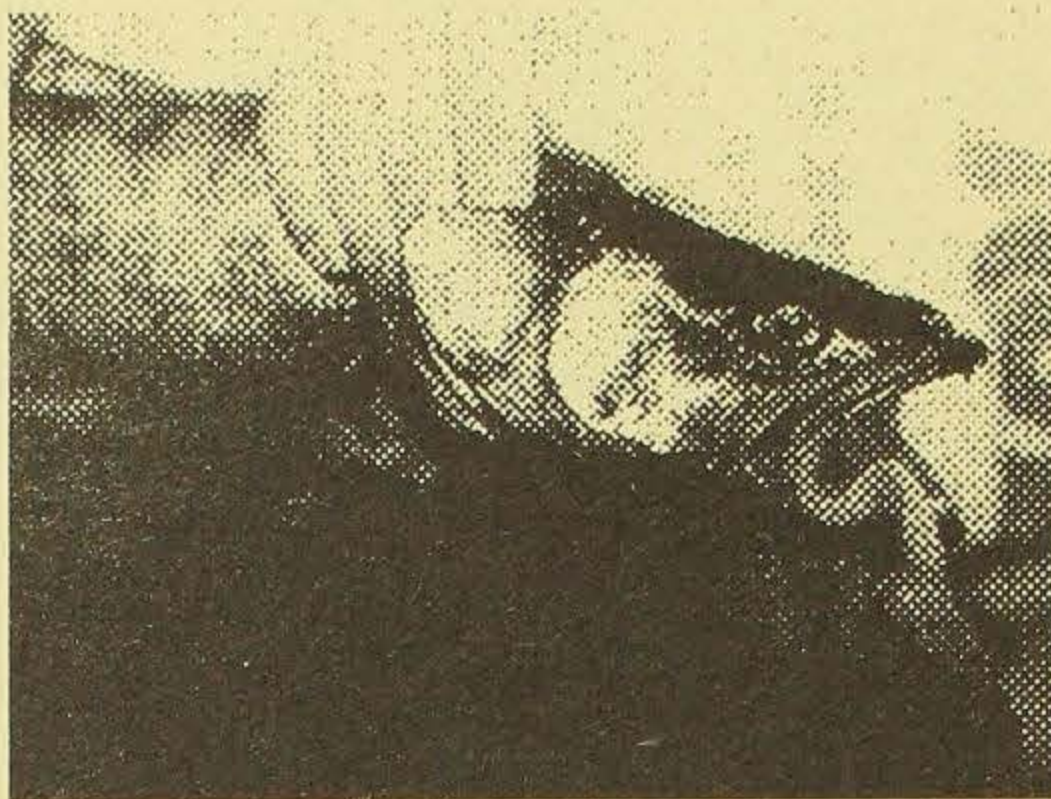
Varaličarenje (II.)

Svaki početak ovog načina ribolova nameće ribiču zagonetku: koju varalicu odabrati za ulov željene ribe, kako je izazvati da napadne njoj neprirodni mamac? Pravila nema, pa ulov zavisi od puno znanja i pomalo sreće, pa ga zato upražnjava samo vrlo mali broj ribiča.

Tek odnedavno, zahvaljujući raznim tehničkim dostignućima, a ponajviše podvodnim snimanjem, došlo se do novih saznanja o načinu života riba; a napose pojedinosti kada, kako i koju hranu uzimaju. To je omogućilo proizvođačima opreme, pribora i mamaca da ribiča opskrbe najnovijim proizvodima, koji će mu pomoći u što uspješnijem ulovu, a ako još prati i stručnu literaturu bit će još uspješniji, pa tako i zadovoljniji u svojoj strasti.

Upražnjavanje športskog ribolova nije ni malo jevtino, a u četiri neophodna sastojka varaličarenja na prvom mjestu je, a i najskuplji štap. Usavršavanje avioindustrije i napose proizvodnje svemirskih letilica omogućilo je pronalazak do sada nepoznatih materijala izvanrednih odlika, od kojih se neki koriste u proizvodnji ribolovne opreme i pribora. Štapovi su usavršeni na povećanje nosivosti, izdržljivost, elastičnost, a te odlike upotpunjuju skoro savršeni provodnici strune. Pro-

vodnici su kod visokokvalitetnih štapova keramički i još bolji sicilijum-karbonski. Odlika ovih provodnika je da se ne troše, ne oštećuju strunu i omogućuju joj besprekorno proklizavanje čak i onda kada je vlažna. Sada su za varaličarenje najbolji, najlakši i praktično nesalomljivi štapovi proizvedeni iz ugljeničkih vlakana, savršeno izbalansirani, a drška im je obložena plutom. Jedina mana im je što su odlični provodnici struje pa se pri mogućnosti udara groma ili ispod dalekovoda ne smiju koristiti. Cijena ovih štapova, najskromnije izvedbe kreće se oko 300.-DEM pa na više, za dužinu oko 2,50 do 3 m. Štap mogućnosti zabacivanja varalice



na daljine 60-80 m. je još skuplji. Jedna od odlika ovih štapova je da su vrlo lagani, ribič ih stalno drži u ruci i zabacuje, pa je tako manje zamoran za ribiče.

Drugi po važnosti sastojak varaličarenja je odabranom štapu prilagoditi čekrk, koji treba biti bar sa 3 kotrljajuća ležaja, sa kalemom na kojeg će stati najmanje 100 m. strune 0.30 mm. i da ima što savršeniju kočnicu sa ugrađenim brzim podešavanjem proklizavanja.

U šumi ponude visokokvalitetnih struna, različitih boja i oblika, od proizvođača izvanredno reklamiranih, teško je odabrati onu baš najprikladniju, pa je najbolje da ribič vlastitim iskustvom dođe do saznanja koja mu je najbolja: koja se neće brzo zamrsiti, a da dobro podnosi čvorove. Najbolje je loviti sa što tanjom strunom, ali se pri odabiru mora računati na njenu graničnu nosivost, da se neočekivanim kidanjem ne izgubi riba i ne baš jevtina varalica.

Ribiču je valjda najteže odabrati varalicu jer ih ima neznani broj različitih po obliku, veličini i boji, pa odabrati prikladnu od ribiča traži dosta znanja i iskustva. Varalice, umjetni mamci, mogu se svrstati u nekoliko velikih grupa: tvistari, mepsovi, vobleri, ribice i mušice. Unutar tih grupa postoje podjele na različite oblike, veličine i boje, pa ih je skoro toliko vrsta koliko i proizvođača. Potreba za čestim mijenjanjem varalica i saznanje da se lako gube zakačena o neku podvodnu zapreku, nameću ribiču da ih uza se u ribolovu ima u velikom broju.

(nastavit će se)

Recept za spremanje ribe:

Štuka sa hrenom: za 6 osoba treba: oko 1,5 kg. štuke, 15 dkg. mrkve, 10 dkg. korena peršuna, 10 dkg. crvenog luka, 3 dcl. vrhnja, 5 dkg. maslaca, 4 gr. mljevenog papra, sol, 30 dkg. hrena i prilog.

Isjeckati povrće, začiniti ga i kuhati. Kada je uslijed vrienja povrće omekšalo, dodati štuku i ostaviti da lagano vrije oko 35 minuta. Izrendani hren pomiješati s vrhnjem i sa tekućinom od kuhane štuke. U posudi obloženu štuku preliti vrelinom maslacem i za prilog dodati kuhanu rižu.

Alojzije Stantić

Pčelinjak u ožujku

Najvažniji poslovi u ovom mjesecu su: pregled pčelinjih zajednica, čišćenje podnica, zamjena matica, suzbijanje bolesti, postavljanje pojila...

U ožujku na pčelinjaku i u košnici život je sve intenzivniji. Pčele već uveliko izleću i počinju skupljati pelud (cvijetni prah) i nektar. Sve to od pčelara zahtijeva više rada i pažnje.

Najvažniji pčelarski radovi u ovom mjesecu su:

– Kad se proljeće približi, pčelar mora udvostručiti pažnju i košnice ne ispuštati iz vida, jer kraj zime je često opasniji od prave zime.

– Prvo otvaranje košnica obavlja se kad vrijeme otopli (barem 14 stupnjeva). Pregled mora biti kratak i letimičan. Potrebno je utvrditi imaju li zajednice matica, koliko ima meda i kakvo je stanje zajednice.

– Sedam do deset dana kasnije treba obaviti detaljan pregled i utvrditi stanje matice i legla, rezerve hrane, jačinu zajednice, vrijednost saća i zdravstveno stanje pčela i legla.

– Otpatke s podnice treba što prije očistiti i spaliti, jer mogu biti izvor zaraze i bolesti.

– Loše matice zamjenjuju se mladima, plodnima, kako bi se osigurao nesmetan razvoj svih produktivnih zajednica.

– Spajanje pčelinjih zajednica obavlja se samo kada nema rezervnih matica. Prethodno se loša matica odstrani i zajednica pripoji zajednici s dobrom maticom.

– Da bi se leglo pravilno razvijalo i matica stalno nosila jaja, treba obaviti utopljanje pčelinjeg gnijezda. Ovim se omogućava intenzivnije izvođenje legla.

– S povećanjem razvoja legla nastaju i velike potrebe za vodom. Zato na pčelinjaku treba postaviti higijensko pojilo.

– Pčelari se trebaju truditi da glavnu proljetnu pašu dočekaju što spremnije, s jakim zajednicama. Da bi u tome uspjeli, neophodno je pravodobno obaviti proljetno prihranjivanje pčela.

– Sprečavanje i liječenje bolesti treba poduzeti poslije pregleda košnice. Ako se utvrdi prisustvo parazita ili bolesti, pristupa se odgovarajućim mjerama.

– Užičiti što više ramova i ugraditi u njih satne osnove, kako bi bili spremni kada se ukaže potreba.

– Održavati ventilaciju u košnici u ispravnom stanju i proširivati je ako je to prema razvoju zajednice potrebno.

– Posebnu pažnju treba obratiti u ovom periodu na **nezemezu** (pčelinji proljev), budući da su ove godine uslovi zimovanja bili veoma loši.

Ante Zomborčević

Zanimljivosti

Ovo (možda) niste znali

– U našoj zemlji nitko zvanično ne vodi listu rekorda ulova pojedinih vrsta riba, a da bi imali mogućnost ocjene našeg ulova riba, poredimo ga sa zvaničnim državnim rekordima susjedne Mađarske. Prema časopisu „Soprthorgász” br. 2 iz 1996. godine oni iznose: šaran 30,5 kg, smuđ 14,5 kg, štuka 20,47 kg, som 98 kg, amur 40,5 kg, jegulja 4,15 kg, bucov 10,54 kg, tolstolobik (ulovljen udicom!) 58,91 kg, linjak 3,74, deverika 5,46 kg, kečiga 6,33 kg, karaš 3,55 kg, mrena 2,58 kg, bandar 2,43 kg i crvenperka 2,5 kg.

– Životna želja engleskog ribiča Vic Evansa, kao i toliko drugih ribiča, bila je da ulovi ribu svog sna. Želja mu se ostvarila kada je uspio uloviti morsku jegulju (Conger conger) težine 60,5 kg što je novi svjetski rekord! („Petri Heill”, br. 9 iz 1995.)

– U prošlom broju, u ovoj rubrici o psu labradoru, potkrala mi se greška u prepisivanju, pa prva rečenica treba da glasi: „...porijeklom s poluotoka Labrador i otoka Newfoundland, gdje su ga ribari kotistili...” Ispričavam se čitateljima za ovaj propust.

Priredio: Alojzije Stantić

forizmi

U „miru” se tek st(a=e)nje i tenzira.

I najveći mudrac ima svoju – „trulu cu”.

Dobri, mali Pinocchio, radio je što je i na kraju je shvatio, da je od Mnogih varan bio.

Ako imaš hrabrosti da se busaš u prsa, priži: da ne uzburkaš likvor...!

Vožnja prema Izolaciji uma – završava u jeku pored drumca.

Politički vod(i=a)č nas je skoro u morio.

Recidiv boljke naše prošlosti prouzročio opaki, neuništivi i nepopravljivi virus – melalitet.

Nesreća je: imati kvalitetu, a ne znati je cijeti i koristiti.

Plemenit, ali, ipak potrošni artikl ljudske prirode jest – strpljenje.

Šupljikav sir se blatom ne filuje.

Iz života naših predaka**Disnotor (IV.)**

Kad se smračilo, a sav josag namiren, muškarci su se manili filkanja da bi reduše na astale prostrle izroljane čaršape i spremile sve za večeru. Da bi se istakla svečanost okupljanja obitelji večerali smo iz porcelanski tanjira, a ne iz poslendanski taca. Kad smo posidali za astal reduše su donele zdilice sa pridilom: peršin, šargaripu, celer i sitnež od pivca. Uz to se popila još po koja čašica rakije jel vina. Naposlitku su se otvorila vrata i pojavila se majka sa velikom zdilom čorbe u rukama i pozdravom: „Faljen Isus!” Za njom su reduše unele još dve zdile friške zlatno-žute čorbe od pivca, nezaboravnog izgleda, ukusa i mirisa. Posli molitve prvo su čorbu vadili dida i majka, a posli nama daci i tako smo počeli smorivat stomak od gladi. Za ovu priliku bilo je i mlivenog papra, koji se kadgod meću u čorbu samo godom jel velikim blagdanom.

Posli čorbe donete su dve velike zdile paprikaša od pivca, jedna s valjuškima a druga s krumpirom. Za salatu su bili kiseli krastavci i paprika. Dida su načeli velik somun friškog kruva. Piće je bilo voda i vino.

Posli večere reduše su spremile sude i kujnu da bi posli ušle na divan. Celjad se podilila na kartanje filka u šestoro i duraka u četvero. Kako je koje dite osanjavilo tako su ga mećali na spavanje, a veću dicu su poligali na daske u zapećak i na krevet popriko. Za toliko čeljadi nije za sve bilo mista za spavanje, pa u noć, kad je koji muškarac osanjavio taj je očo u volaricu odspavat malo na slami. Dida su sa šubarom na glavi i u opakliji legli na krevet napolju pod ambetušom.

Ujtru, još za mraka, su me probudili; friško sam se obuko i izašo napolje u mrak, sa nebom obasutim zvezdama, a bilina sniga je dala nezaboravnu sliku zimske lipote avlije. Svi su već bili na nogama. Vatra je potpaljena pod dve katlanke, voda se grijala, a čim se počelo razdanjivat muškarci su redom, uz veliku dreku, izvlačili i klali ranjenike. Med njima je bio i veliki bravac, kazali su da je imo više od 200 kila, koji je nji četvoricu baš dobro namučio dok ga nisu zaklali. Kad su svi poklani, zapaljena je na nji nabačena slama. Opalit svinče mogo je samo kogod ko je to već i otprija radio, jel je tribalo opalit svu dlaku, a da koža ne pukne na šunki i slanini. Skinute nokte sa papaka dica su bacala u obore da bi tamo i dogodine bilo taki ranjenika.

Opaljeni svinji su oprani vrućom vodom, okrenjeni su na leđa i beleri (1) su i' počeli raspravljat. Ženske su izvađena criva odnele u korlat na čišćenje. Čim je raspravljeno prvo svinče, reduša je uzela žigarice i drugi iznutrica da i s lukom uprži za ručak. Belerima, vičnim tom poslu, nije tribalo tušta vrimenta da izvade šunke što lipčeg oblika i da svinče rasprave da bi obradu nastavili nastalu. Dok se radilo sa nožovima dida nisu dali da se pije rakija jel vino. Toličke vridne ruke i dobro raspoređen poso dobro se odvado, pa je već prid užnu zakuvano meso za divenice i obaško za kulenove. Obara se kuvala u dva kotla, isikla se slanina za mast, pa je najveći dio posla bio gotov do užne.

Za užnu se skuvo disnotorski paprikaš s krumpirom, od kojeg su reduše oma nosile prvim komšijama. Paprikaš se dobro klizo s kiselim kupusom i onda su dida nazdravili s vinom – više se neće radit s nožovima.

Nadivene divenice i kulenovi slagani su u slamske košarove, a od skuvane obare su nadivane krvavice i čvarklini. Malo posli je sve to metnuto na vrljige i obišeno pod odžak. Mast je tek u sumrak bila gotova i razlivena u kačice; ostavljeno je prisolje, spremljena je avlija, sve daske i vrata su ošikareni. Ko i svaki veći poso kod naši stari, tako je i ovaj još tog dana moro bit svršen u čisto i tek se onda moglo uć u sobu – a to je bilo po mraku.

Dok se čekalo na večeru reduše su donele nekoliko taca fanaka na koštanje i da se ocini jel su dobri, jel imadu pantljiku i jel su mekani ko šponda (2).

Na disnotoru niko ne mož bit gladan, jel ko mož odoliti komadiću lipe kožice, jel kakom dobrom zalogaju iz obare dok se još kuva i naposlitku ko ne bi poio dvi-tri friške žmare malo prošarane mesom. Pa i ako je tako, mi smo u slast večerali vruću krumpiraču s mekanim krumvom i kiselim kupusom.

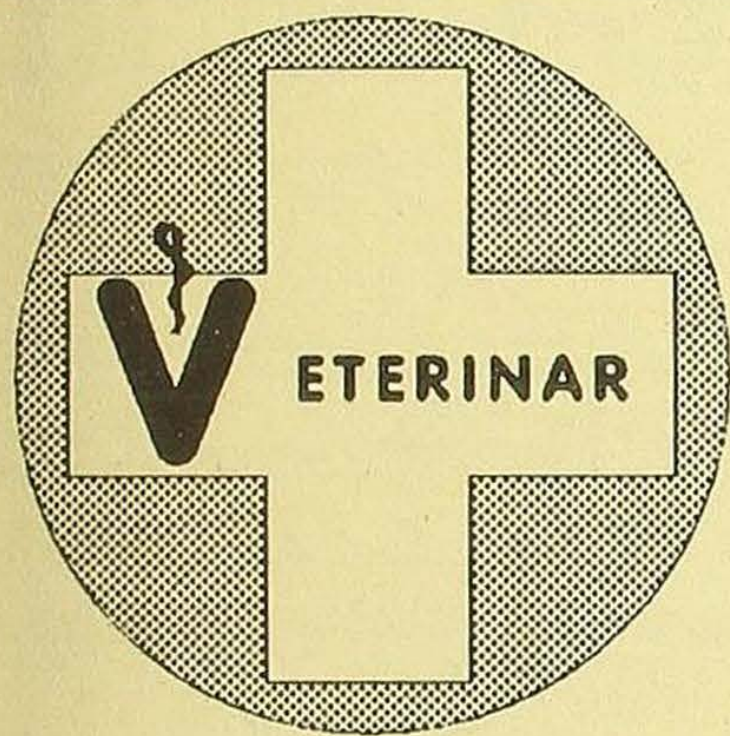
Posli večere malo smo odanili pa je onda unet vajling vrući fanaka, koji su se mogli ist „sami sa sobom” (3), s pekmezom od zardelija, sa sirom obogaćenim skorupom jel sa sitnim šećerom.

Posli večere su nastavili kartanje filka jel duraka, a žene su nastavile s divanom: da ispriopovidaju još čega se nisu sitali. Ko nije mogo dalje durat, taj je očo jel su ga odneli na spavanje.

Manje poznate riči:

- (1) Covik koji zakolje i znalački uradi svinče.
- (2) Morska spužva.
- (3) Prazan fanak.

Alojzije Stantić



PRIVATNA VETERINARSKA
STANICA

„VETERINAR”

Trg Paje Kujundžića 2/a
(kod Senčanske crkve)

telefon: 024/39-229

Radno vreme u ambulanti:

– radnim danom od 7 do 19 časova

– nedeljom od 8 do 11 časova

Organizujemo nastavu iz: matematike, stranih jezika, fizike, mehanike, elektrotehnike, maternjeg jezika, poseban program iz metoda učenja i pripremu budućih srednjoškolaca za kvalifikacioni ispit za upis u srednju školu.

Stručnost i pedagoško iskustvo naših nastavnika vode vaše znanje do željenih ciljeva.

U okviru Škole plus vršimo obuku budućih vozača. Vi treba samo das nas potražite, sve ostalo je naša briga.

Informacije i prijava kandidata radnim danom od 11 – 16 časova u prostorijama Škole plus, Štrosmajerova br. 3 (ispod Muzičke škole) ili na telefon 37-316 u večernjim časovima.

**Grane skupljanja**

Skupljačka strast filateliste dovodi do osnovnog opredjeljenja: što će skupljati. Danas je, pored „generalnih” zbirki (recimo sve marke jedne zemlje do kojih se teško dolazi), filatelista prinuden skupljati marke neke

uzve blasti, te se najčešće opredjeljuje za neki mot. Međutim, skupljanje motivskih zbirki je ciklično.

periodu između dva svjetska rata, dok još nije bilo perprodukcije u izdavanju, najčešći motiv je bio port na markama, zatim književnici... Nekako odmah nakon drugog svjetskog rata skupljanje maraka s motivima zrakoplova postala je prava „majka” među filatelista. Onda se krenulo na skupljanje s motivom umjetnosti, pa se opet vratilo sportu. Kada se krenulo u osvajanje svemira, malo koji filatelista nije skupljao marke s motivom raketa.

Sve ovo je, uz visprenost filateliste i mogućnosti nabavke, dovelo „motivsku” filateliju do sužavanja motiva na određene teme, pa se ona podijelila na tematski dio i na dio koji se bavi dokumentacionim pitanjima.

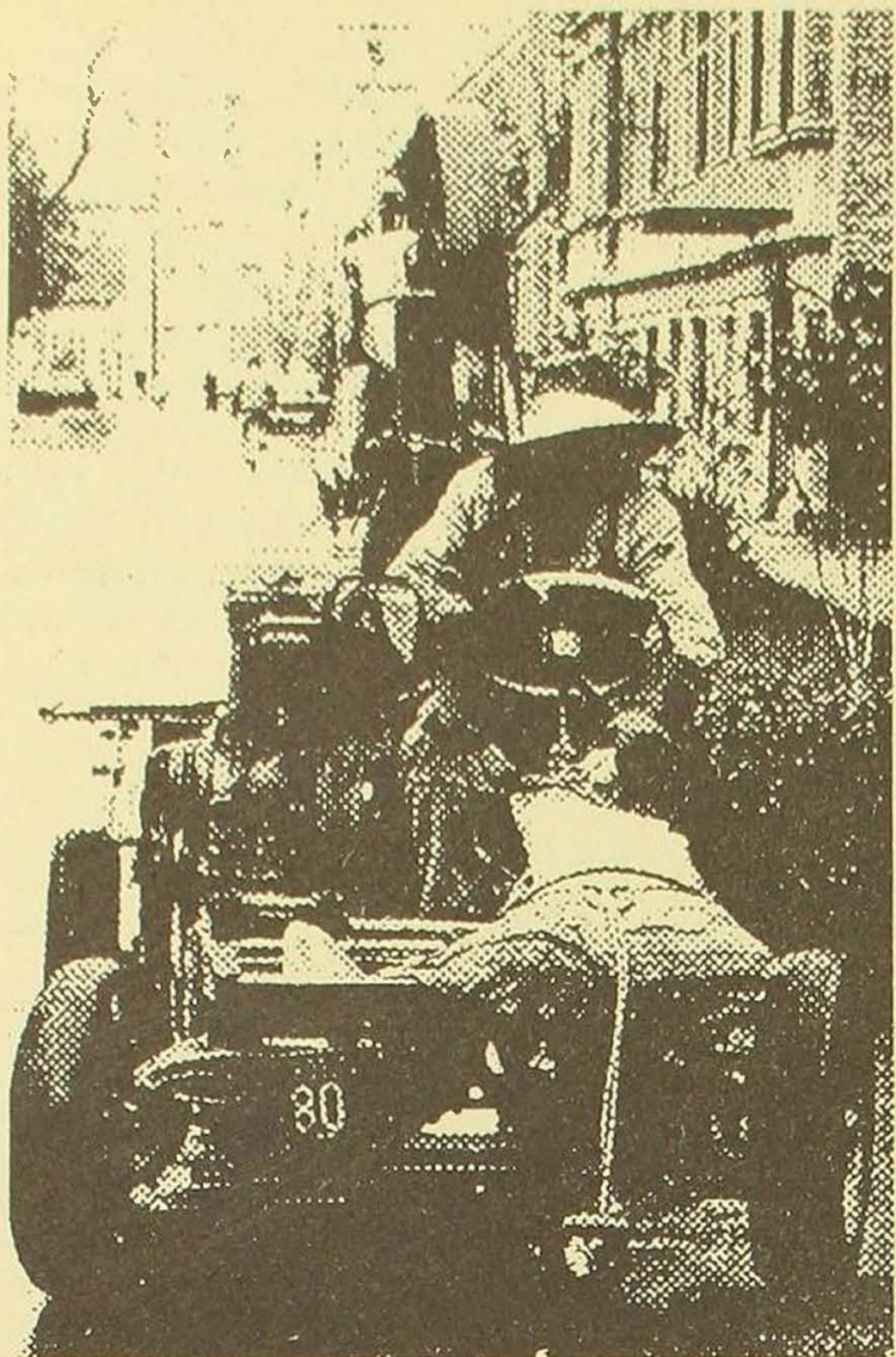
Tako se dolazi do tematskih zbirki gdje se tema ili zamisao „logički” ilustrira ili objašnjava pomoću objekata na markama. Ovdje filatelista treba sebi odrediti zadaću što želi skupljati jer npr. motiv sporta postaje preširok zbog ogromnog materijala koji se objavljuje u svijetu, te ga je danas skoro nemoguće skupljati. Filatelista pribjegavaju skupljanju užih tema: olimpijade, evropska ili svjetska prvenstva, razna druga natjecanja, pojedine grane sportova (atletike, boks, nogomet...), a sve prema vlastitoj sklonosti, interesiranju i, naravno, mogućnostima.

Isto tako jedan se motiv, Crveni križ, može skupljati na veoma mnogo načina. U odabiru teme mora postojati obazrivost, jer npr. tema „100 godina Crvenog križa na markama socijali-

stičkih zemalja” nema neku veliku primjerenost i „logiku” jer tema nije dorečena (stogodišnjicu Crvenog križa slavi cijeli svijet i u tom povodu izdaje se prilično maraka, pa je razumljivije skupljanje cijelog svjetskog izdanja). Istovremeno, tema „Djelovanje Crvenog križa u socijalističkim zemljama” je daleko adekvatnija jer se pored maraka mogu skupljati i žigovi, FDC, dopisnice, i sav ostali materijal koji se lako može ukomponirati u ovu temu. Naravno da se pod ostalim materijalom podrazumijevaju razna zupčanja, specijaliteti, nijanse boja, greške na markama...

Sve ove aktivnosti glede razrade motiva ili tema predstavljaju pripremu za prezentaciju zbirke na raznim izložbama, kako propagandnog tako i natjecateljskog karaktera. Na kraju krajeva, svaki filatelista u sebi nosi želju da pokaže i prikaže svoj višegodišnji trud uložen u skupljanju maraka, a istovremeno da „odmjeri” snage sa sebi sličnima.

Ljudevit Vujković Lamić



IDEMO, NARODE u XXI vek!

Nama je dovoljno da znate za nas

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadordev put 1
telefon: (danonoćno): 024/51-514
- Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška”) telefon (danonoćno): 024/762-024
- Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orchidea”), telefon: 024/752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonoćno): 024/792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16

Iz starog tiska

Kakvi smo takvi smo, ali finoće imamo

I poslednji Mohikanac Bunjevaca priznao je da su Bunjevci Hrvati

Prvi broj Bunjevačkog Žackala postala je i našem uglednom političaru Dr. Poljaku L. Ivanu. Međutim ovaj naš popularni političar vratio je list sa ovom napomenom: „Pa Vam „suviše grub” i stoga Vam vraćam ovo **Hrvatsko Žackalo!**”

Mi smo znali da je g. dr. Poljaković fini gospodin, ali ipak nismo mogli ni pomisliti je toliko fini da mu je čak i papir Bunjevačkog Žackala „suviše grub”. Ako druge zamisli nema, mogao je list zadržati i našem uredništvu javiti da mu je papir „suviše grub”, a bismo odštampali i poslali jedan primerak na specijalnom finom papiru, koji bi mi svakom pogledu odgovarao, pošto tehnika, nažalost, još uvijek nije toliko napredovala bi se novine mogle štampati na čitkama.

No, iz njegove napomene sa kojom nam vraća list vidi se, da ni on nije tako nepostojljivi Bunjevac kakvim ga neki smatraju. Samim tim što je umesto „Bunjevačko” stalo „Hrvatsko” Žackalo priznao je, da je sve ono što je bunjevačko u stvari hrvatsko.

(„Bunjevačko žackalo”, 21. veljače 1940.)

Vjerovali ili ne

Informativni i izdavački odbor Preključe je u **Obnoviteljskoj bunjevačkoj matici** izabran Odbor za informativnu i izdavačku delatnost koji bi trebalo da nastavi sa izdavanjem **Bunjevačko šokačkih novina**.

Članovi Odbora su: Slavica Lakićević, Milutin Mitrić, Aleksandra Meandžija, Čedomir Kilibarda, Ratko Bojić, Slobodan Vujković, Đurđica Skenderović, Milutin Ž. Pavlov, Marija Šarović i Ružica Orlović. Predsednik Odbora je **Ladislav Kovačić**.

Vijest je, provjereno, točna. Povijest se ponavlja, što 'no reče Alba M. Kuntić: Sve Bunjevac do Bunjevca Mek je dud voćka čudnovata...



PREDUZEĆE ZA SPOLJNU I UNUTRAŠNJU TRGOVINU d.o.o.

Trg Oktobarske revolucije 37
SUBOTICA

Telefon: (024) 25-004 direktor
27-002 komercijala
29-042 maloprodaja
23-537 magazin
Telefax: (024) 26-719

Bunjevačka narodna pripovetka

Ciganin smi svašta



Bili dva gospodara, dva brata bogata, u glavi naerani, svaki na svoju stranu nakrivo nasaden. Više volidu jedan drugom naprkosit neg kruva 'ist. Stariji izučio za popu, mlađi za fiškala. I tog dana tog minuta kad se popo vinčo s crkvom fiškal počo okolo pripovidat kako nema Boga i kako bilo na počelu tako i na svršelu, dva brata od jutra do mraka gledaje di će šta izgosit i jedan drugom naprkosit. Ne brigaje ni za novce, plaćaje, kupu oko sebe svaki svoju partiju i pravidu pravi štrkalj samo dan nek ne prođe brez prkosa.

Jedne godine zima stegla, puca i drvo, a popo razglasio veliku pridiku. Fiškal ne izostaje, možda će i u crkvi moć žagnit brata. I kad došo, a prid vrati drće Ciganin, skurlo siromak, mršav – ta sve špijodom pripinje dušu za tilo.

- Kume, oš zaradit krunu?
- Kako ne bi gospodar, kad si kazo dvi.
- Dobro, evo ti dvi, biće i treća, samo sve slušaj što ti kažem.

Popo udario u pridiku i kako su jedni prokockali sve svoje, ne mislidu na svoju čeljad ni na Boga, drugi su linčine, kukolj i smit njim vlada po njivama, a trećima bilo blagosloveno al se uzolili.

A Cigo sluša šta mu fiškal šaplje, pa prstom na popinu gazdaricu, al na glas da ga svi čuju:

– Baš ko ova debelguza što se juče sva uzoljila, balce učvorila kad sam zaisko koricu suvog kruva.

Svit se počo domundavat, popo se uvrديو do dušine kosti zna on ko mu skuvo tu papulu – al se počo pravit mikast, pa će t dalje pridiku ko volove kad zapadnu u buzalicu i sav se pravit blažen:

– Al dragom Bogu su najdraži koji oru njegovu njivu i čel moja, ugledajte se na mene, ja samo orem njivu Božiju.

Cigo otpivava ko kantor s kora:

– Na toj njivi ni suza ne rodi.

Vidi popo otkud vitar duše, oma skrućio veliku pridiku, pa poslo džak krumpira, potplatio ga i on. A fiškal ne šalje nikog čim je čuo za to, iz ti' stopa očo do čerge. Siroma' Cigo, digod sm malo mlika, uskuvava i baš vre.

– Kume – fiškal načme divan – imaš ti Boga?

– Gospodaru, pa ne vidiš?! Ciganski Bog je vatra: evo, od m mlika napuniće sav lonac.

– Ne pitam te za tog, već za onog o kojem popo pridiči.

– Pa, gospodin su kazali da mi je Bog poslo džak krumpira.

– Daću ja tebi ne jedan već tuce džakova, samo kaži mom br da nema Boga. Smiš to uradit?!

Cigo misli: zima upuno traje, trbu' prazan, pa veli:

– Smim da! Ja da se bojim tvog brata?! Ta ni Boga! I njemu u lice kazo da ne postoji.

– Kako si mu mogo kazat kad ne postoji?! – u fiškala burgij pamet.

A u Cige ko čiviljak, pa oma daje odvit:

– E, moj gospodar, lipi, ja sam mu to kazo onda kad je postoj.

*Pripovijedao: Ivan Stantić Čobanov, Đurđin
Zabilježio i obradio: Balint Vujkov*